

Da Ligi X. popolnoma ne pokvarijo železice v meri ošabnosti, otročarije in gorjanske neotesanosti — torej v trojni meri — uživane kisle kumare, smo mu v lažjo prebavo napisali te-le vrstice kot edino primeren odgovor na izučiteljskokrogarijo z dne 13. julija tekočega leta!

Kadar bo ta ali 'ona Liga zopet sitna, nadležna, lažniva in prostaška, pa ji bomo zopet malo navili zanikrno ušesa. Za vsak napad deset nazaj! Mi vemo o tem in onem Slomškarju toliko „čednih“ stvari, da nam bo lahko parirati vsak udarec. Te klerikalne nesramnosti mora biti konec! Oni naj bi ščipali, drezali, zbadali in lagali — mi pa molčali? Seveda!

## Po državnozborskih volitvah na Goriškem.

Gorica, 16. julija 1911.

Zopet so se razmahnile volilne strasti, in stranke so zopet poklicale pod svoj prapor pristaše, ki bi zlasti med ljudstvom na deželi sicer kmalu pozabili pri svojem delu in trudu za kruh, h kateri stranki pripadajo. Vnel se je lov in boj! Duhovščina je porabila ves svoj obili prosti čas in vsa sredstva ter prav dirjala po vsi deželi za klerikalno zveličanje. Obsula je s svojim časopisjem in letaki vse volilce; na poteh, po hišah v izpovednici in na prižnicah pa so mladi in stari kaplani pa župniki z vso vehemenco in nesramnostjo pestili in strašili ubogo ljudstvo. Tudi socialna demokracija je nastopila precej energično in žela se povoljen uspeh. Narodno-napredna stranka pa, ki — dasi ima še danes na svoji strani gotovo največ somišljenikov izmed volilcev, ni pokazala svoje prave žilavosti in ognjevitosti iz centra in zato tudi ni mogla še iztrgati klerikalcem pri zadnjih volitvah pridobljena mandata na Tolminskem in v goriški okolici, obdržala pa je v obeh dr. Gregorina mandat za sežansko-komensko-ajdovski okraj. Tu je namreč precej krepko propadel klerikalni kandidat dr. Štepančič, ki je potem v zahvali na svoje volilce grdo žalil vse učiteljstvo, rekoč, da je nasilnost učiteljstva kriva njegovega padea! Navadna sirota je ta človek, ki ni še nikoli političsko javno ali kulturno deloval ali se kaj žrtvoval za narod, neznan je celo v svojem volilnem okraju; a je tudi nezmožen in plašen.

Dejstvo je, da učiteljstvo ne pripada nobeni stranki in dasi deluje v smislu naprednih strank — kar je po sebi razumljivo — vendar bi dr. Štepančič ne mogel niti enega navesti, ki bi v šoli kakor duhovnik v cerkvi kaj agitiral. Na potih pa in po hišah je učitelj tudi toliko skromen in olikan, da ceni prepričanje vsakega. Kateri učitelj pa je teroriziral, strašil in podkupaval? Imenujte le enega! Tega Štepančič, kateremu kot sodniku bi morala biti resnica in pravica nad vse, ne bo storil! Zato pa mislimo, da prizadeto učiteljstvo da na njegovo pavšalno zahvalo njemu samemu primerno „protizahvalo“, če nima v svojih žilah mrzlega soka!

Pridodati bi imeli še žalostno resnico, da so se dobili posamezni učitelji in učiteljice, ki so poagitali in tudi volili klerikalno. Ti tožni eksemplari imajo sedaj plačilo v omenjeni izjavi, s katero jim je pod nos pokadil Štepančič!...

Učiteljstvo se je torej udeležilo agitacije v postavnih mejah, dostojno in celo premalo.

Treba pa bo v svoj in prid ljudstva energičnejšega nastopa, če hočemo, da se enkrat zlomi ta klerikalna nadutost, prepotenca in samogoltnost. Klerikalci imajo največjo piko na učiteljstvo. Kolikor morejo, hujskajo proti njemu in šoli naše dobro ljudstvo, ki pa se jim le ne da speljati na led in v zlic vsej tej gonji ljubi dobro šolo in ceni dobrega učitelja.

Najnesramnejši list, ki je ustanovljen edino proti učitelju in šoli, je „Novi čas“. Po kranjski metodi je začel z vso brutalnostjo in prav s steklim lajanjem svoje peklenko delo. Parkrat se je dobro urezal, vendar pa še nadalje razgraja in robanti. Opomin nam bodi to, da združimo svoje moči, da se otresemo nemarnosti in visokega modrovanja o nadstrankarstvu ter podobnega praznega filozofiranja, ki danes tuintam zlasti med mlajšim učiteljstvom še klije, pa da si še resneje zavijamo rokave za izvenskolsko delo gospodarskega, političkega in kulturnega napredka med samim ljudstvom obeh spolov in vsake starosti. Kdor hoče kdaj žeti, mora prej potiti se in sejati. Ljudski učitelj je tisti, ki z ljudstvom čuti in živi in ki je nanje takorekoč prirasel. In velike nepričakovane uspehe more tak mož v splošno korist med ljudstvom doseči. Na delo, na trdo delo, ki edino vodi k rešitvi!

Socialna demokracija je iskrena prijateljica šoli in učiteljstvu, ker vidi v omiki in izobrazbi ljudstva svoj napredek in svojo moč. Vsekako zasluži ta stranka naše simpatije in podpore. Toda sedaj pri volitvah na Goriškem ni bilo v nobenem okraju upanja, da bi mogla zmagati. Zato pa, če bi inteligenca in učiteljstvo po deželi se bila zavzela za soc. kandidate, bi vznevoljili kmeta po deželi in želi bi potem klerikalci, ki jim učitelj pa nikoli ne sme pomagati niti posredno niti neposredno! Pri nas ima namreč kmet posestnik, dasi večinoma ubog, veliko pomislekov in presodkov napram soc. demokraciji. Dasi je sam delavec in trpin, vendar strokovnega delavca ne smatra svojim kolegom, ampak kakor nekaj tujega in nasprotnega. Dalje tudi ureditev delovnega časa, ki jo zahteva industrijski delavec, mu preveč ne ugaja, ker je njegov delovni čas odvisen od letnih časov, vremena itd. Najbolj pa se predbacivajo narodnozavedni volilci soc. demokraciji mlačnost v narodnem oziru, češ, da nemški in laški sodrugi zlorabljajo našo slovensko soc. demokracijo. Taki in enaki vzroki in predsodki so, ki otežujejo razvoj socializma med kmeti. Priznati pa je treba, da ima soc. demokracija tudi pri nas sposobne duševne delavce, ki se v resnici žrtvujejo za stranko. Na brezštevilnih shodih so prišli z ljudstvom v dotiko in storili, kar se je dalo storiti. Škoda le, da so pri tem napadli napredno stranko strastneje kakor pa klerikalno. Čulo pa se je celo, da je znani socialnodemokratski voditelj iz Gorice priporočal pri ožji volitvi svojim pristašem, naj oddajo svoje glasove rajši Štepančiču nego Gregorinu. Tega sicer ne verjamemo, ker to bi bilo proti interesom inproti programu soc. demokracije. Mož je sicer nadarjen in delaven, a časih neoparjeno poklon naredi klerikalcem samo iz osebne mržnje do kakega naprednega voditelja.

Taki pojavi škodijo napredku in demoralizujejo svobodoljubni življenj v ljudski masi.

Brez pogrškov ni nobena stranka in brez grehov noben voditelj. Prizanašajmo si in ublažimo nasprotstva! Med naprednimi, oziroma svobodomiselnimi strankami je mnogo točk in poti, ki vodijo k skupnemu delu; le dobre volje je treba. Za seboj pa bodo našle take stranke vselej dobre in nesebične delavce v ljudskem učiteljstvu, ki bo dalo na razpolago vse svoje moči za boljše in srečnejšo prihodnost trpečega ljudstva!

## Kam plovemo?

Leta 1903. se je oglasilo za vstop v ljubljansko učiteljske 93 kandidatov. Od teh jih je bilo sprejetih po hudi duševni borbi — le 45. Sedaj, ko se je kolo kulturnega napredka in časa pomaknilo že na leto 1911, se jih je priglasilo le še 27, in od teh jih je bilo sprejetih — brez težkega napora — 17, reci, piši in čitaj: sedemnajst!

Glej, svet, kam ploveš! Visoko ministristvo, glej, kam dovaja delo barona Schwarza vzgojo in izobrazbo naroda in kdo mu tudi daje zaščito?

Glej, slovenski narod, tako se bo prokletstvo, ki ga sejejo Šušteršičevi trabanti, v kratki dobi štirih let pričelo maščevati nad teboj!

In tedaj bodo inkvizitorji in eksekutorji učiteljstva v dež. šol. svetu dosegli višek svojega krščanskega dela, in ko narod po bridkih izkušnjah spozna njih delo — jih ne bo blagoslovil.

Blagor njim, ki ne vedo, kaj delajo — njihovi voditelji!

## Cenjenim gospodom šolskim voditeljem.

Načelstvo deželne zveze obrtnih zadrug v Ljubljani je ustanovilo s 1. julijem svojo posredovalnico za obrtne vajence. V ta namen je zveza naprosila c. kr. dež. šol. svet, da bi gospodje šolski voditelji take dečke in deklice, ki se nameravajo iti učiti kakega rokodelstva in ki so dopolnili 14. leto in s tem zadostili šolskemu obisku, naznanili podpisani zvezi, da potem zveza preskrbi takim dečkom in deklicam učna mesta.

C. kr. deželni šolski svet je dne 18. maja t. l. pod št. 2340 prošnjo zveze ugodno rešil in mislim, da so že vsi gospodje voditelji o tej prošnji obveščeni. Zaradi tega se načelstvo podpisane zveze tem potom obrača na vse gospode šolske voditelje z vljudno prošnjo, da grede podpisani zvezi s tem na roko, da vse take dečke in deklice, ki se nameravajo posvetiti kakemu rokodelstvu, blagohotno naznani posredovalnemu odseku podpisane zveze. Dobro je tudi, da se sporoče kake eventualne napake ali slaba nagnenja dečka, oziroma deklice, da je zvezi mogoče potem dečku preskrbeti takega učnega mojstra, ki ima resno voljo se z dečkom potruditi, da ga vsestransko dobro vzgoji in odpravi slabe navade in nagnenja. Znano je, da se veliko dečkov pogubi ravno v učni dobi, zlasti ako nima nikogar, ki bi za vzgojo dečka zadostno skrbel in da se mu dopušta, da že v teh nežnih letih zahaja po gostilnicah in plesiščih.

Zveza pa, ki ima resno voljo krokarijo takih dečkov odpraviti ali vsaj omejiti, se bo resno potrudila vajence in vajenke spraviti k takim učnim mojstrom, ki zanje v vsakem

oziru skrbijo in ne dopuščajo dečkom ponočevati in hoditi s slabo družbo. Take mojstre pa, ki svoje dolžnosti proti vajencu zanemarijo, bo pa zveza naznanila obrtni oblasti, da se jim prepove imeti vajenca. Najboljše bi bilo, če bi zvezi dopuščale finančne razmere, da bi ustanovila v Ljubljani kakor tudi po deželi vajensko zavetišča in vajenske dome. Prvi korak je pa storjen s tem, da se je ustanovila posredovalnica za učna mesta. Zaradi tega zveza apeluje na gospode šolske voditelje, da zvezi blagohotno naznanijo dečke in deklice, ki imajo veselje do kake obrti in s tem pripomorejo zvezi do zaželenega uspeha, staršem varuhom in otrokom pa v izdatno pomoč.

Za „Deželno zvezo kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani“

Engelbert Franchetti, načelnik.

V poročilu „Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk“ se je na 4. strani v uvodu zadnjega odstavku vrnila pomota: Izpuščen je stavek: Potem je zborovalec in zborovalec pozdravil prof. Jug.

## Klerikalci in učiteljstvo.

„Slovenski Narod“ trdi v svojem uvodniku z dne 14. t. m., da je dandanes ljudski učitelj na Kranjskem siromak vseh siromakov, pa naj bo potem že liberalci ali prodana duša. Farovski bič šviga enemu kakor drugemu okrog ušes. Če je klerikalni učitelj pasje ponižen in pokoren vsakemu povelju klerikalne stranke, če se peha za stranko in njene vodilne koritarje, potem pride naprej in dobi kako drobtinico. Pa kaj je vse to sprčo občnega zaničevanja, ki ga je deležen klerikalni učitelj, in sprčo dejstva, da je tudi najboljša učiteljska služba še vedno slaba služba. Napreden učitelj seveda ne dobi ne boljše službe ne kake podpore, pač pa ga preganjajo, ga denuncirajo in ga ubijajo materialno in duševno z vso tisto zlobnostjo, ki jo zmore klerikalni duhovnik. Napredni učitelj ne sme priti naprej, napredni učitelj ne dobi podpore pri dež. odboru, pa če bi namestu umrl — denar rabijo za nažrte frančiškane. — napreden učitelj mora biti pripravljen, da ga brez usmiljenja uničijo, če mu le morejo do živga. Giljotina za naprednega učitelja se imenuje deželni šolski svet, in cesarski namestnik, krvoločni baron Schwarz, ima vedno svoje veselje, kadar položi kakega naprednega učitelja pod sekiro. Napredni učitelj je na milost in nemilost izroččen klerikalni strahovladi in nima nobene moči. Nič drugega ne more storiti, kakor da kliče na pomoč napredno stranko, ki pa je v manjšini, in da zbujajo v narodu nprave sile in čut pravičnosti ter se brani s postavo v roki proti postavolomcem. Učiteljstvo se brani. Še pes se brani, pa bi se človek ne? Učiteljstvo se brani proti krivicam in nasilnostim in se vojskuje v svojem časopisju za pravico. Ne vemo, če so klerikalci kdaj mislili, da bo vse učiteljstvo zlezlo pod klop, če dobe klerikalci v deželi oblast v roke. Vidimo pa, da so besni, ker se to ni zgodilo, in besni, da se učiteljstvo brani, in najbolj besni, ker na obtožbe učiteljskega glasila ne morejo nič odgovorjati nego posredno priznati, da je vse res, kar se jim očita. V takih zadregah zabrenkajo klerikalci vedno isto pesem: za kazni, ker se napredni učitelji ne pokore in ne prodajo klerikalizmu, ne dobe

ki zadevajo to točko, v rokah, ali na podlagi odgovorov škofijskega konzistorija in okrožnega šolskega nadzorstva na predložene izpitne akte in poizkušene pismene izdelke učencev posnamem, da se v letih 1828. — 29. — 30. — 31. — 34. — 35. — 36. — 37. — 38. — 41. — 46. 54. v o b č e hvali napredek sedemkrat, graja pa le enkrat. P o s e b e pa so bile pohvaljene v teh letih sledeče šole: v Sv. Križu sedemkrat, v Škedoju štirikrat, na Kontovelu in Proseku dvakrat, na Opčinah dvakrat, v Barkovljah enkrat, v Lipici enkrat; graja pa šole na Proseku in Kontovelu trikrat, na Opčinah dvakrat, v Škedoju enkrat, na Katinari tudi enkrat. Šoli v Rojanu in Sv. Ivanu, (ustanovljeni

prva l. 1862., druga 1854.) se odtegujeta tej statistiki, ker o njih v omenjenih aktih sploh ni govora. (Dalje.)

## Študija.

Vedno bolj pojenjuje dnevana vročina. Zadnji žarki zahajajočega solca poljubljajo vrhove vitkega drevja. Tiha otožnost je razlita po vsem nebu. Vse čuti, da gre solnce za gore; vse še hrepeni po njem, dasiravno je vsaka stvar izmučena na smrt in komaj čaka, da jo zaziblje spanje v sladki sen.

Neznatni oblaki stoje blizu zahajajočega solca kakor čolnički sredi širnega morja. Škratna večerna zarja jih obseva, da so podobni zardelemu licu nedolžnega deteta, ko se zave prvega greha.

Velika zlata obla se pomika vedno hitreje proti zatonu. Že se začne skrivati za Slovenske gorice in kmalu se skrije popolnoma za zelenim Pohorjem.

Solnce, zlato solnce, zakaj si zašlo?

„Zakaj nas zapusti ogrevajoče in razsvetljevalno solnce po tem kratkem dnevu?“ vprašam svojo družico.

„Ker mora biti tako.“

Te besede me zdramijo iz zatopljenosti, pogledam v one daljave, kjer se je še poznala na sinjem nebu žareča sled zašlega solca. Otožen nasmeh je bil zahvala za odgovor. Mislila pa sem si: „Srečna, ker te zadovolji ta skromni odgovor.“

Na mladozelene trati procvita cvetka nedolžna in lepa. A pride mrzla noč, in leđena slana zamori pestri cvet. Zakaj?

V prijazni dolini se vzdigujejo lepi domovi, kjer kraljuje smehljajoča se človeška sreča. A tja v kot se naseli koščena žena — smrt. Pod krutim in trdim njenim pogledom umira zadovoljni narod, se razdira človeška sreča. Zakaj, zakaj?

Človek, ponosen in samozavesten, stopa v življenje. Ljubezen je njegov pogled in zvestoba je vsak utrip njegovega srca. Kar pridere tolpa volkov in se zaganja v vrliga človeka, dokler

mu ne izrpa slednje moči, da ne obleži one-mogel kot žrtev divje zverine. Zakaj, zakaj?

Tem in enakim vprašanjem sem iskala že pri marsikomu odgovora. Pa dobila sem vedno isto staro besedo: „Ker je to naravni zakon, ker mora biti tako.“ Da, če se podira staro drevje na Pohorju, to je naravni zakon. A če umira pisan cvet, ki komaj pogleda v pomladni dan, to je nesreča.

Dobila sem nekoč sliko mladega človeka v roko. Razmišljala sem izraz mladega obraza. Usoda mu je utisnila neizbrisen svoj pečat. Vsaka poteza obraza pa je vprašala: zakaj? In nasmeh okrog usten, napol otožen, napol ironičen, razumela sem ga, vprašal je: zakaj, čemu? Solze, vroče solze so bile znak sočutja do bitja, katerega mlada duša že vprašuje: zakaj, zakaj?

Zakaj mora izkusiti že človeško popje, preden se mu še zbudi solčno jutro, otožni in hladni večer? Zakaj mu zaide solnce, preden se je še naužilo njega toplote in svetlobe? Zakaj, zakaj? I. S.

<sup>1</sup> Lipiško trivialno omenja s pohvalo uradni spis l. 1854. in ne 1836., kakor je pomotoma ponatinjeno v prvem poglavju predstojajoče rasprave. V istem poglavju je popravljen krstno ime učitelja Škoka v Matija (ne Matevž). V petem poglavju sedmi vrsti od začetka srečam stavek: „Konferenco sklicuje in jim načeljuje okr. šol. egleda in škof.“ Slednji dve besedi sta pomota, tedaj ju je črtati. Nekateri druge tisk. škratke, ki pa sicer zgodovinskih dejstev ne pačijo, si je čitatelj gotovo že sam rdečo podčrtal in jih prečrtal. F. Pl.

zvišanja plač. Ta izgovor je že smešen postal. Vsak otrok ve, da klerikaleci nečejo zvišati učiteljskih plač, ker se boje gmotno utrjenega učiteljstva. Veliko ljubše je klerikalcem, da korrumpirajo učiteljstvo s tem, da dajejo zdravim učiteljem klerikalnega mišljenja podpore, bolnim učiteljem naprednega mišljenja pa jih odrekajo. To slepomišenje, da klerikaleci učiteljskih plač ne bodo zvišali zaradi tega, ker se „Učit. Tov.“ vojskuje za resnico in pravico proti lopovstvu in nasilnosti, je pa toliko smešnejše, ker klerikaleci danes učiteljskih plač sploh ne morejo zvišati, tudi če bi res hoteli. Deželne finance so po „zaslugi“ klerikalcev danes take, da je obupati, take so, da si klerikaleci lani še proračuna niso upali skleniti, ker je bil primanjkljaj tako grozen, da bi morali doklade znatno zvišati. Zdaj delajo, kakor človek, ki je zaradi svoje neprevdarnosti prišel v konkurz. Lani niso sklenili proračuna in letos ga tudi ne bodo, in živ krst ne ve, kakšen bo konec tega „gospodarstva“. Kakor hudič križa se klerikaleci boje najmanjšega zvišanja doklad, pa vendar se delajo, kakor bi učiteljem za kazeno, ker se nečejo ukloniti klerikalizmu, odrekli potrebno in zaslužno zvišanje plač, to je že naravnost neumno. Če bi bil posamezen človek v tako obupnih finančnih razmerah kakor je danes kranjska dežela po zaslugi klerikalcev, bi se obesil. Naj si torej klerikaleci le prihranijo svoje otročje manevre, se katerimi ne bodo nikogar zbegali! Pred štirimi leti so še lahko rekli: mi nečemo izboljšati učiteljskih plač, danes pa ne morejo drugega reči, kakor to: zavozili smo deželne finance tako, da ne moremo ničesar storiti in da trepetamo strahu pred onim trenutkom, ko bo treba vsled našega slabega gospodarstva doklade zvišati. Učiteljstvu to seveda ni nič mar. Učiteljstvo ima pravico zahtevati boljše plače in postavne razmere in borilo se bo dalje zanje, pa naj gledajo klerikaleci, kako bodo pomagali. —

Tako „Slovenski Narod“. Mi smo povedali svoje mnenje glede regulacije učiteljskih plač na Kranjskem v uvodniku današnje številke. — Zdi se nam pa potrebno in umestno, da apelujemo na učiteljstvo naklonjeno slovensko javnost, naj podpira z vsemi silami naš list, ki nam je v tem težkem boju najboljša orožje!

## Slovensko šolstvo v Trstu.

Sestavil in na XXIII. Zavezni skupščini v Trstu poročal Ferdo pl. Kleinmayr.

(Dalje.)

### II. Slovensko šolstvo v mestu.

O slovenskem šolstvu v mestu samem moremo govoriti jedva od l. 1888. sem, to je od tedaj, ko smo si Slovenci sami postavili svojo ljudsko šolo, t. j., ko je C. M. D. otvorila dne 15. septembra omenjenega leta slovensko deško ljudsko šolo pri sv. Jakobu. O početku akcije za tako šolo pa lahko govorimo mnogo prej, ker že leta 1848., v letu prve avstrijske ustave, so peticionirali tržaški Slovenci za slovensko šolo v mestu. Odgovora na to peticijo menda niso dobili, kakor tudi ne na približno pred dobrimi 25 temi leti vloženo prošnjo iste vsebine. Prošnji ležita menda še vedno na Dunaju, in če ju ravno podgane niso snedle, ju pokriva gotovo čestitljiv arhivski prah.

V samopomoči je rešitev! To so spoznali tudi Slovenci, in tej samopomoči se imamo zahvaliti, in samo nji, da danes lahko govorimo tudi o slovenski šoli v Trstu samem. Kako je na C. M. šoli raslo število otrok, nam izpričuje že dejstvo, da so morali razdeliti to šolo l. 1895. v posebno dekliško in deško, prvo zdaj petrazredno, drugo šestrazredno. Vendar je bilo področje te šole krajevno omejeno, in stotine naše dece se niso mogle zaradi prevelike oddaljenosti posluževati šentjankovske slovenske ljudske šole. Deca je tonila v tujem morju. Posledica: zopet shodi, zopet peticije, leto za letom. Da, še več, ponižni Slovenec je stopil v masi na ulice ter zahteval svoje šole! In kdor je videl te kolone naših demonstrantov za šolo na tržaških ulicah, kdor je videl te resne moše, očete, korakati bridkosti stis-

njene duše, z enim idealom v srcu, z enim klicem na ustih, s klicem po materni šoli, ta se pač ni mogel ubraniti spoznanju, kako jako ceni tržaško ljudstvo pomen slovenske šole, ta ne bo obupal nad prihodnostjo našega življa na tržaških tleh, niti nad cvetočo bodočnostjo našega šolstva med tem ljudstvom!

Boj za slovenske ljudske šole v Trstu traja še danes, morda smo se približali za ped rešitvi tega perečega problema, morda, ali le za eno ped in še to za kurjo. Ni moja naloga govoriti o vseh podrobnostih tega boja; to je posebno poglavje, ki čaka še temeljitega zgodovinarja. Ne bom omenjal tedaj v tem boju zaslužnih mož, saj jih je cela vrsta. Omenim le, da vsi napori niso dosedaj mnogo koristili, ali vsaj toliko ne, kakor je naša želja. Podržavila je pač 15. oktobra 1908. vlada pet učnih oseb na C. M. ljudski deški šoli pri sv. Jakobu, ali več tudi ni storila. In še to po neumornem delovanju dr. Gregorina in državnega poslanca dr. Rybára, ki se ni samo o vsaki priliki v dunajski zbornici zavzel za pravice tržaških Slovencev do lastne ljudske šole v mestu, temveč je bil, kakor tudi dr. Gregorin ves čas, kar obstoja naše tržaško učiteljsko društvo, tudi njega član, tedaj član naše stanovske organizacije, one organizacije, ki bi jo žalibog celo nekateri naši bratje v drugih slovenskih pokrajinah najrajši požrli s kožo in kostjo ter inventarjem vred! Sicer pa je vlada za podržavljenje peterih slovenskih učiteljev takoj kompenzirala — Nemce v Trstu, t. j. podržavila je istotako pet nemških učiteljev na protestantski šoli in nekaj njih na šulferajnski v Škednju, (ki šteje med svojimi 66 učenci 39 nemške narodnosti). Leta 1908. je C. M. D. ustanovila v sredini mesta, sedaj v ulici Acquedotto, tretjo slovensko ljudsko šolo, in sicer dekliško šolo. Tako vzdržuje C. M. D. sedaj v mestu tri ljudske šole, in sicer:

1. deško pri sv. Jakobu s podružnimi deškimi razredi na Acquedotto. Šola je petrazredna in razpolaga z desetimi učnimi sobami;
2. dekliško pri sv. Jakobu. Šola je šestrazredna z devetimi učnimi sobami;
3. dekliško v ulici Acquedotto. Šola je štirirazredna s štirimi učnimi sobami.

Skupno tedaj 23 učnih sob, v katerih poučuje 25 učnih oseb. Razvoj teh treh šol z ozirom na število vpisanih učencev v minulem desetletju kaže naslednja tabela:

Pri natančnejšem opazovanju zasledimo sledeče:

1. da je skupno število vpisanih otrok stalno napredovalo izven malenkostnih depresij v letih 02.—03. in 04.—05., rapidno pa je raslo od leta 07.—08. sem, ko se je odprla šola v Acquedotto.

2. Nazadovanje števila učenč v letih 06.—07. in 07.—08. ni faktično, temveč izvira odtod, da se je tedaj zaradi pomanjkanja prostora vpisalo nekaj deklic (in sklepčno tudi vstelo) v deški oddelek. — Usiljuje se nam tudi tu misel na slovensko meščansko šolo. Saj ji je pogoj že dan s šestim dekliškim razredom in po prizadevanju gotovih za šolo vnetih oseb nam bo C. M. D. v kratkem bržkone tudi uresničila to srčno željo.

Načrt za novo, vsem pedagoškim in higieniškim zahtevam odgovarjajočo šolsko stavbo je C. M. D. itak že izdelala in predložila tozadevnemu občinskemu uradu. Slejaliprej bo načrt odobren, in primernejše ter dostojnejše zavetišče se dvigne na starih razvalinah ter bo sprejemalo pod svoje okrilje mlade sokoliče, ki se morajo sedaj potikati pod tujo streho, srcu in razumu na kvar. Kolikor tudi C. M. D. skrbi za naše ljudsko šolstvo, vendar presega njene moči, skrbeti v oni meri, kakor bi bilo stvari v

splošno korist. Celi mestni okraji so brez slovenskih ljudskih šol, na stotine naše dece obiskuje italijanske in nemške ljudske šole. In v poslednje, v c. kr. nemške ljudske in meščanske šole hočemo malo posvetiti.

Pripadniki nemške narodnosti, katere jezik se nota bene ne šteje kakor deželni jezik v Trstu in okolici, imajo poleg dveh zasebnih (že omenjene ljudske šole „Schulvereina“ v Škednju in protestantske v mestu, slednja s 446 učenci, med temi 225 Nemcev) na razpolago še pet c. kr. ljudskih, oz. meščanskih šol z nemškim učnim jezikom v mestu. Te šole so:

1. dekliška v ulici Fontana,
2. deška istotam,
3. dekliška na Lipskem trgu,
4. deška istotam,
5. dekliška meščanska istotam.

Navedem naj statistično tabelo o napredovanju števila vpisanih učencev na teh šolah v slednjem stoletju.

| Šolsko leto. | Skupno štev. na petih šolah vpisanih. | Od teh Slovencev. | Nemcev. | Italijanov. |
|--------------|---------------------------------------|-------------------|---------|-------------|
| 1900.-1901.  | 2457                                  | 572               | 495     | 1380        |
| 1901.-1902.  | 2582                                  | 627               | 564     | 1385        |
| 1902.-1903.  | 2598                                  | 667               | 568     | 1351        |
| 1903.-1904.  | 2642                                  | 680               | 619     | 1331        |
| 1904.-1905.  | 2712                                  | 685               | 727     | 1286        |
| 1905.-1906.  | 2717                                  | 662               | 809     | 1222        |
| 1906.-1907.  | 2818                                  | 674               | 894     | 1234        |
| 1907.-1908.  | 2942                                  | 774               | 874     | 1213        |
| 1908.-1909.  | 3043                                  | 785               | 1057    | 1181        |
| 1909.-1910.  | 3149                                  | 916               | 1034    | 1162        |

Iz teh števil posnemamo:

1. Skupno število vpisanih učencev stalno raste.

2. Istotako število učencev slovenske narodnosti, ki je od 23-28 % l. 1900.—01., naraslo na 28-91 % l. 1909.—1910., t. j. za + 5-63 %.

3. Število učencev nemške narodnosti je do l. 04.—05. pod številom onih slovenske narodnosti. Leta 07.—08. in 09.—10. kaže depresijo proti prejšnjim letom. Splošno pa je naraslo od 20-14 % na 32-83 %, tedaj v desetih letih + 12-69 %.

4. Število učencev italijanske narodnosti, danes še prevladujoče, pada od leta do leta absolutno in relativno. Od 56-16 % je prišlo po desetih letih na 36-90 %, tedaj — 19-26 %. Povod temu je boj, ki ga od italijanske strani bijejo proti tem zavodom. Italijani si lahko privoščijo tak luksuz, saj imajo svojih in izbornih šol v izobilju v mestu.

Kar iz tabele ni razvidno, hočem še omeniti, in to je:

1. Na teh šolah dele naši (tudi italijanski) deci neobvezen pouk (po par ur na teden) v materinščini. Lani (09.—10.) je obiskovalo slovenski pouk od 916 vpisanih učencev in učenč 590, t. j. nekaj čez 64 % vseh slovenskih učencev in učenč.

2. Učitelj in učiteljica je na teh zavodih, ki štejejo 65 učnih sob, poučevalo skupno 92. Od teh je bilo zmognih slovenskega jezika (vštevši specialne učitelje za slovenščino) 18, t. j. 19-55 % pri 28-91 %, učencev slovenske narodnosti! Slovenski učitelji razredniki pa so bele vrane.

3. Na dekliški meščanski šoli je bilo lani med skupno 435 učenkami 123 Slovenk, t. j. 28-28 %. Tudi tu vidimo potrebo ustanovitve slovenske meščanske šole v Trstu. (Konec.)

Parlamentarna komisija nemškega „Nationalverbanda“ je sklenila državnemu zboru predlagati, 1) naj država nakáže deželam 20,000.000 K za regulacijo učiteljskih plač; 2) naj se izpremeni § 55. drž. šol. zakona v smislu znanih zahtev organizovanega naprednega učiteljstva,

## Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk.

Dvorana „Mestnega doma“ v Ljubljani se je dne 17. t. m. napolnila z našimi najmlajšimi tovariši in tovarišicami, ki so se po prebitih zrelostnih izpitih sestali k resnemu delu, da se navdušijo za svoj poklic in si začrtajo pota svoje delavnosti med slovenskim ljudstvom. Na njihovo zborovanje je prišlo tudi več učiteljev in učite-

ljic, izostali pa tudi niso nekateri naši prijatelji. Bil je v resnici lep zbor!

Te mlade sile, ki stopajo v življenje, bodo zadele na trda tla; dela ji čaka dosti — in plačilo? Ako bodo delavni in bodo delali za boljšo bodočnost šole, za prosveto, za kulturo, za gospodarstvo in bodo izkušali dvigniti ljudstvo na višjo stopnjo izobrazbe, jih bodo preganjali, prestavljali, napadali po časopisih. Oni to vedo; saj imajo zgledov dovolj. In tudi to vedo, da njih plača ne bo presegala njih navadnih življenjskih stroškov. In vendar gredo zaupno v življenje. In pri odhodu so se zbrali, da si povedo kako in kaj.

Bili so časi, ko so se taki mladi ljudje koncem četrtega leta sešli na vesel večer, na koncert ali na ples, priprav je bilo mnogo, dela mnogo, sitnosti mnogo, nazadnje — prazna dvorana in deficit. Svet ni mogel razumeti njih radosti in jih je pustil, da so se na svoje stroške razveselili sami. To je bilo še v časih, ko je zvesto stanovsko tovarištvo družilo vse, ki so šli med narod kot učitelji. Toda začel se je razdor. Nositelji napredka in kulture so imeli postati — hlapci klerikalizma. In res so nekateri zapustili tovarištvo in so šli upognjeni in ponižani v tujo službo. Kazali so jim oddaleč košček boljšega kruha — in so šli. Od takrat ni več skupnih veselic. Čemu? S človekom različnih nazorov ne velja skupaj niti veselje. Prišlo je do tega, da se razcepijo duhovi že v šoli: ta bo tovariš, ta bo Slomškar! Zato je prav, da se zbere napredna mladina, ki zapuša učiteljske in se pogovori med seboj. Kamorkoli jih s trdih šolskih klopi raznese veter usode, povsod bo dela in boja dovolj, in sladka je pri tem za človeka zavest, da ni sam. Skupen je boj tovarišev!

Bila je radost gledati te mlade zborovalce. Razreševali so važna vprašanja, o katerih poročamo nižje. Naj bi ostalo njih tovarištvo zvesto, naj bi trdno in neupogljivo stopali po svoji poti, kamorkoli jih pokliče dolžnost.

S svojim delom med ljudstvom naj ustvarijo boljše razmere in lepšo bodočnost! Naj jih spremlja sreča junaška na poti življenja!

### Otvoritev in pozdravi.

Tov. abiturient J e r a s je otvoril zborovanje z nastopnim ogovorom:

Slavni zbor!

Drugič, kar pomnim, se zbirajo slovenski učiteljski abiturienti v tej obliki in na istem kulturnem programu v beli Ljubljani k zborovanju. Današnji zbor se mi vidi v tem dalekosežnega pomena, ker tvori nekako nadaljevalno zborovanje učiteljskih istih struje, ki so pred dvema letoma zborovali tu v Ljubljani.

Tedaj nekako se je začelo neko novo, prerajeno življenje slov. učit. naraščaja, in kot taki izhajamo danes mi z učiteljskih in stopamo v vrste učiteljstva in s tem v javnost. S skromnimi zahtevami so stopili naši tovariši pred dvema letoma pred forum slov. javnosti.

A kakor skromne so bile njih zahteve, tako dalekosežnega pomena je bilo njih delo, ker oni so prvi pokazali slov. učiteljstvu povsem pozabljeno vprašanje — vzgoje naraščaja. Njih trud ni bil zaman, zakaj smelo lahko trdimo, da je današnji zbor tudi plod tedanjega dela. Zahteve, izražene v podanih resolucijah, se do danes sicer še niso povsem uvedle, zato nam jih bo danes vnovič pregledati, da dovršimo in izpolnimo še nedosežene zahteve.

Bistvo tedanjega zborovanja je izraženo v sledečih štirih resolucijah:

Učiteljski abiturienti, zbrani na sestanku dne 1. avgusta 1909 v „Mestnem domu“ v Ljubljani:

1. so pregledavši učit. organizacije, spoznali nujno potrebo, da Zaveza jugosl. avstr. učit. društev intenzivneje seznanja svoj naraščaj s težnjami stanu, kakor organizacije same;

2. so uvideli nujno potrebo, da se okrajna učit. društva pospešijo v toliko, da se bodo redno mesečno prednašala predavanja, in sicer ne samo [z ozirom na stanovska vprašanja, temveč na splošna življenjska vprašanja, v kar naj Zaveza posreduje za pridobitev predavateljev;

zvišanja plač. Ta izgovor je že smešen postal. Vsak otrok ve, da klerikaleci nečejo zvišati učiteljskih plač, ker se boje gmotno utrjenega učiteljstva. Veliko ljubše je klerikalcem, da kumpirajo učiteljstvo s tem, da dajejo zdravim učiteljem klerikalnega mišljenja podpore, bolnim učiteljem naprednega mišljenja pa jih odrekajo. To slepomišenje, da klerikaleci učiteljskih plač ne bodo zvišali zaradi tega, ker se „Učit. Tov.“ vojskuje za resnico in pravico proti lopovstvu in nasilnosti, je pa toliko smešnejše, ker klerikaleci danes učiteljskih plač sploh ne morejo zvišati, tudi če bi res hoteli. Deželne finance so po „zaslugi“ klerikalcev danes take, da je obupati, take so, da si klerikaleci lani še proračuna niso upali skleniti, ker je bil primanjkljaj tako grozen, da bi morali doklade znatno zvišati. Zdaj delajo, kakor človek, ki je zaradi svoje neprevdarnosti prišel v konkurz. Lani niso sklenili proračuna in letos ga tudi ne bodo, in živ krst ne ve, kakšen bo konec tega „gospodarstva“. Kakor hudič križa se klerikaleci boje najmanjšega zvišanja doklad, pa vendar se delajo, kakor bi učiteljem za kazeno, ker se nečejo ukloniti klerikalizmu, odrekli potrebno in zaslužno zvišanje plač, to je že naravnost neumno. Če bi bil posamezen človek v tako obupnih finančnih razmerah kakor je danes kranjska dežela po zaslugi klerikalcev, bi se obesil. Naj si torej klerikaleci le prihranijo svoje otročje manevre, se katerimi ne bodo nikogar zbegali! Pred štirimi leti so še lahko rekli: mi nečemo izboljšati učiteljskih plač, danes pa ne morejo drugega reči, kakor to: zavozili smo deželne finance tako, da ne moremo ničesar storiti in da trepetamo strahu pred onim trenutkom, ko bo treba vsled našega slabega gospodarstva doklade zvišati. Učiteljstvu to seveda ni nič mar. Učiteljstvo ima pravico zahtevati boljše plače in postavne razmere in borilo se bo dalje zanje, pa naj gledajo klerikaleci, kako bodo pomagali. —

Tako „Slovenski Narod“. Mi smo povedali svoje mnenje glede regulacije učiteljskih plač na Kranjskem v uvodniku današnje številke. — Zdi se nam pa potrebno in umestno, da apelujemo na učiteljstvo naklonjeno slovensko javnost, naj podpira z vsemi silami naš list, ki nam je v tem težkem boju najboljša orožje!

## Slovensko šolstvo v Trstu.

Sestavil in na XXIII. Zavezni skupščini v Trstu poročal Ferdo pl. Kleinmayr.

(Dalje.)

### II. Slovensko šolstvo v mestu.

O slovenskem šolstvu v mestu samem moremo govoriti jedva od l. 1888. sem, to je od tedaj, ko smo si Slovenci sami postavili svojo ljudsko šolo, t. j., ko je C. M. D. otvorila dne 15. septembra omenjenega leta slovensko deško ljudsko šolo pri sv. Jakobu. O početku akcije za tako šolo pa lahko govorimo mnogo prej, ker že leta 1848., v letu prve avstrijske ustave, so peticionirali tržaški Slovenci za slovensko šolo v mestu. Odgovora na to peticijo menda niso dobili, kakor tudi ne na približno pred dobrimi 25 temi leti vloženo prošnjo iste vsebine. Prošnji ležita menda še vedno na Dunaju, in če ju ravno podgane niso snedle, ju pokriva gotovo čestitljiv arhivski prah.

V samopomoči je rešitev! To so spoznali tudi Slovenci, in tej samopomoči se imamo zahvaliti, in samo nji, da danes lahko govorimo tudi o slovenski šoli v Trstu samem. Kako je na C. M. šoli raslo število otrok, nam izpričuje že dejstvo, da so morali razdeliti to šolo l. 1895. v posebno dekliško in deško, prvo zdaj petrazredno, drugo šestrazredno. Vendar je bilo področje te šole krajevno omejeno, in stotine naše dece se niso mogle zaradi prevelike oddaljenosti posluževati šentjankovske slovenske ljudske šole. Deca je tonila v tujem morju. Posledica: zopet shodi, zopet peticije, leto za letom. Da, še več, ponižni Slovenec je stopil v masi na ulice ter zahteval svoje šole! In kdor je videl te kolone naših demonstrantov za šolo na tržaških ulicah, kdor je videl te resne moše, očete, korakati bridkosti stis-

njene duše, z enim idealom v srcu, z enim klicem na ustih, s klicem po materni šoli, ta se pač ni mogel ubraniti spoznanju, kako jako ceni tržaško ljudstvo pomen slovenske šole, ta ne bo obupal nad prihodnostjo našega življa na tržaških tleh, niti nad cvetočo bodočnostjo našega šolstva med tem ljudstvom!

Boj za slovenske ljudske šole v Trstu traja še danes, morda smo se približali za ped rešitvi tega perečega problema, morda, ali le za eno ped in še to za kurjo. Ni moja naloga govoriti o vseh podrobnostih tega boja; to je posebno poglavje, ki čaka še temeljitega zgodovinarja. Ne bom omenjal tedaj v tem boju zaslužnih moš, saj jih je cela vrsta. Omenim le, da vsi napori niso dosedaj mnogo koristili, ali vsaj toliko ne, kakor je naša želja. Podržavila je pač 15. oktobra 1908. vlada pet učnih oseb na C. M. ljudski deški šoli pri sv. Jakobu, ali več tudi ni storila. In še to po neumornem delovanju dr. Gregorina in državnega poslanca dr. Rybára, ki se ni samo o vsaki priliki v dunajski zbornici zavzel za pravice tržaških Slovencev do lastne ljudske šole v mestu, temveč je bil, kakor tudi dr. Gregorin ves čas, kar obstoja naše tržaško učiteljsko društvo, tudi njega član, tedaj član naše stanovske organizacije, one organizacije, ki bi jo žalibog celo nekateri naši bratje v drugih slovenskih pokrajinah najrajši požrli s kožo in kostjo ter inventarjem vred! Sicer pa je vlada za podržavljenje peterih slovenskih učiteljev takoj kompenzirala — Nemce v Trstu, t. j. podržavila je istotako pet nemških učiteljev na protestantski šoli in nekaj njih na šulferajnski v Škednju, (ki šteje med svojimi 66 učenci 39 nemške narodnosti). Leta 1908. je C. M. D. ustanovila v sredini mesta, sedaj v ulici Acquedotto, tretjo slovensko ljudsko šolo, in sicer dekliško šolo. Tako vzdržuje C. M. D. sedaj v mestu tri ljudske šole, in sicer:

1. deško pri sv. Jakobu s podružnimi deškimi razredi na Acquedotto. Šola je petrazredna in razpolaga z desetimi učnimi sobami;
  2. dekliško pri sv. Jakobu. Šola je šestrazredna z devetimi učnimi sobami;
  3. dekliško v ulici Acquedotto. Šola je štirirazredna s štirimi učnimi sobami.
- Skupno tedaj 23 učnih sob, v katerih poučuje 25 učnih oseb. Razvoj teh treh šol z ozirom na število vpisanih učencev v minule desetletju kaže naslednja tabela:

| Šolsko leto | Skupno na C. M. šolah vpisanih. | Deška ljud. šola, sv. Jakob. | Dekliška lj. šola, sv. Jakob. | Dekliška lj. šola, ulica Acquedotto. |
|-------------|---------------------------------|------------------------------|-------------------------------|--------------------------------------|
| 1900.-1901. | 531                             | 278                          | 253                           | —                                    |
| 1901.-1902. | 650                             | 383                          | 267                           | —                                    |
| 1902.-1903. | 634                             | 325                          | 309                           | —                                    |
| 1903.-1904. | 737                             | 365                          | 372                           | —                                    |
| 1904.-1905. | 705                             | 340                          | 365                           | —                                    |
| 1905.-1906. | 780                             | 362                          | 418                           | —                                    |
| 1906.-1907. | 788                             | 395                          | 393                           | —                                    |
| 1907.-1908. | 859                             | 498                          | 326                           | 35                                   |
| 1908.-1909. | 1009                            | 544                          | 384                           | 81                                   |
| 1909.-1910. | 1139                            | 542                          | 437                           | 151                                  |

Pri natančnejšem opazovanju zasledimo sledeče:

1. da je skupno število vpisanih otrok stalno napredovalo izven malenkostnih depresij v letih 02.—03. in 04.—05., rapidno pa je raslo od leta 07.—08. sem, ko se je odprla šola v Acquedotto.
2. Nazadovanje števila učenek v letih 06.—07. in 07.—08. ni faktično, temveč izvira odtod, da se je tedaj zaradi pomanjkanja prostora vpisalo nekaj deklic (in sklepčno tudi vstelo) v deški oddelek. — Usiljuje se nam tudi tu misel na slovensko meščansko šolo. Saj ji je pogoj že dan s šestim dekliškim razredom in po prizadevanju gotovih za šolo vnetih oseb nam bo C. M. D. v kratkem bržkone tudi uresničila to srčno željo.

Načrt za novo, vsem pedagoškim in higieniškim zahtevam odgovarjajočo šolsko stavbo je C. M. D. itak že izdelala in predložila tozadevnemu občinskemu uradu. Slejaliprej bo načrt odobren, in primernejše ter dostojnejše zavetišče se dvigne na starih razvalinah ter bo sprejemalo pod svoje okrilje mlade sokoliče, ki se morajo sedaj potikati pod tujo streho, srcu in razumu na kvar. Kolikor tudi C. M. D. skrbi za naše ljudsko šolstvo, vendar presega njene moči, skrbeti v oni meri, kakor bi bilo stvari v

splošno korist. Celi mestni okraji so brez slovenskih ljudskih šol, na stotine naše dece obiskuje italijanske in nemške ljudske šole. In v poslednje, v c. kr. nemške ljudske in meščanske šole hočemo malo posvetiti.

Pripadniki nemške narodnosti, katere jezik se nota bene ne šteje kakor deželni jezik v Trstu in okolici, imajo poleg dveh zasebnih (že omenjene ljudske šole „Schulvereina“ v Škednju in protestantske v mestu, slednja s 446 učenci, med temi 225 Nemcev) na razpolago še pet c. kr. ljudskih, oz. meščanskih šol z nemškim učnim jezikom v mestu. Te šole so:

1. dekliška v ulici Fontana,
2. deška istotam,
3. dekliška na Lipskem trgu,
4. deška istotam,
5. dekliška meščanska istotam.

Navedem naj statistično tabelo o napredovanju števila vpisanih učencev na teh šolah v slednjem stoletju.

| Šolsko leto. | Skupno štev. na petih šolah vpisanih. | Od teh Slovencev. | Nemcev. | Italijanov. |
|--------------|---------------------------------------|-------------------|---------|-------------|
| 1900.-1901.  | 2457                                  | 572               | 495     | 1380        |
| 1901.-1902.  | 2582                                  | 627               | 564     | 1385        |
| 1902.-1903.  | 2598                                  | 667               | 568     | 1351        |
| 1903.-1904.  | 2642                                  | 680               | 619     | 1331        |
| 1904.-1905.  | 2712                                  | 685               | 727     | 1286        |
| 1905.-1906.  | 2717                                  | 662               | 809     | 1222        |
| 1906.-1907.  | 2818                                  | 674               | 894     | 1234        |
| 1907.-1908.  | 2942                                  | 774               | 874     | 1213        |
| 1908.-1909.  | 3043                                  | 785               | 1057    | 1181        |
| 1909.-1910.  | 3149                                  | 916               | 1034    | 1162        |

Iz teh števil posnemamo:

1. Skupno število vpisanih učencev stalno raste.
2. Istotako število učencev slovenske narodnosti, ki je od 23-28 % l. 1900.—01., naraslo na 28-91 % l. 1909.—1910., t. j. za + 5-63 %.
3. Število učencev nemške narodnosti je do l. 04.—05. pod številom onih slovenske narodnosti. Leta 07.—08. in 09.—10. kaže depresijo proti prejšnjim letom. Splošno pa je naraslo od 20-14 % na 32-83 %, tedaj v desetih letih + 12-69 %.
4. Število učencev italijanske narodnosti, danes še prevladujoče, pada od leta do leta absolutno in relativno. Od 56-16 % je prišlo po desetih letih na 36-90 %, tedaj — 19-26 %. Povod temu je boj, ki ga od italijanske strani bijejo proti tem zavodom. Italijani si lahko privoščijo tak luksuz, saj imajo svojih in izbornih šol v izobilju v mestu.

Kar iz tabele ni razvidno, hočem še omeniti, in to je:

1. Na teh šolah dele naši (tudi italijanski) deci neobvezen pouk (po par ur na teden) v materinščini. Lani (09.—10.) je obiskovalo slovenski pouk od 916 vpisanih učencev in učenk 590, t. j. nekaj čez 64 % vseh slovenskih učencev in učenk.
2. Učitelj in učiteljica je na teh zavodih, ki štejejo 65 učnih sob, poučevalo skupno 92. Od teh je bilo zmognih slovenskega jezika (vštevši specialne učitelje za slovenščino) 18, t. j. 19-55 % pri 28-91 %, učencev slovenske narodnosti! Slovenski učitelji razredniki pa so bele vrane.
3. Na dekliški meščanski šoli je bilo lani med skupno 435 učenkami 123 Slovenk, t. j. 28-28 %. Tudi tu vidimo potrebo ustanovitve slovenske meščanske šole v Trstu. (Konec.)

Parlamentarna komisija nemškega „Nationalverbanda“ je sklenila državnemu zboru predlagati, 1) naj država nakáže deželam 20,000.000 K za regulacijo učiteljskih plač; 2) naj se izpremeni § 55. drž. šol. zakona v smislu znanih zahtev organizovanega naprednega učiteljstva,

## Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk.

Dvorana „Mestnega doma“ v Ljubljani se je dne 17. t. m. napolnila z našimi najmlajšimi tovariši in tovarišicami, ki so se po prebitih zrelostnih izpitih sestali k resnemu delu, da se navdušijo za svoj poklic in si začrtajo pota svoje delavnosti med slovenskim ljudstvom. Na njihovo zborovanje je prišlo tudi več učiteljev in učite-

ljic, izostali pa tudi niso nekateri naši prijatelji. Bil je v resnici lep zbor!

Te mlade sile, ki stopajo v življenje, bodo zadele na trda tla; dela ji čaka dosti — in plačilo? Ako bodo delavni in bodo delali za boljšo bodočnost šole, za prosveto, za kulturo, za gospodarstvo in bodo izkušali dvigniti ljudstvo na višjo stopnjo izobrazbe, jih bodo preganjali, prestavljali, napadali po časopisih. Oni to vedo; saj imajo zgledov dovolj. In tudi to vedo, da njih plača ne bo presegala njih navadnih življenjskih stroškov. In vendar gredo zaupno v življenje. In pri odhodu so se zbrali, da si povedo kako in kaj.

Bili so časi, ko so se taki mladi ljudje koncem četrtega leta sešli na vesel večer, na koncert ali na ples, priprav je bilo mnogo, dela mnogo, sitnosti mnogo, nazadnje — prazna dvorana in deficit. Svet ni mogel razumeti njih radosti in jih je pustil, da so se na svoje stroške razveselili sami. To je bilo še v časih, ko je zvesto stanovsko tovarištvo družilo vse, ki so šli med narod kot učitelji. Toda začel se je razdor. Nositelji napredka in kulture so imeli postati — hlapci klerikalizma. In res so nekateri zapustili tovarištvo in so šli upognjeni in ponižani v tujo službo. Kazali so jim oddaleč košček boljšega kruha — in so šli. Od takrat ni več skupnih veselic. Čemu? S človekom različnih nazorov ne velja skupaj niti veselje. Prišlo je do tega, da se razcepijo duhovi že v šoli: ta bo tovariš, ta bo Slomškar! Zato je prav, da se zbere napredna mladina, ki zapuša učiteljske in se pogovori med seboj. Kamorkoli jih s trdih šolskih klopi raznese veter usode, povsod bo dela in boja dovolj, in sladka je pri tem za človeka zavest, da ni sam. Skupen je boj tovarišev!

Bila je radost gledati te mlade zborovalce. Razreševali so važna vprašanja, o katerih poročamo nižje. Naj bi ostalo njih tovarištvo zvesto, naj bi trdno in neupogljivo stopali po svoji poti, kamorkoli jih pokliče dolžnost.

S svojim delom med ljudstvom naj ustvarijo boljše razmere in lepšo bodočnost! Naj jih spremlja sreča junaška na poti življenja!

### Otvoritev in pozdravi.

Tov. abiturient J e r a s je otvoril zborovanje z nastopnim ogovorom:

Slavni zbor!

Drugič, kar pomnim, se zbirajo slovenski učiteljski abiturienti v tej obliki in na istem kulturnem programu v beli Ljubljani k zborovanju. Današnji zbor se mi vidi v tem dalekosežnega pomena, ker tvori nekako nadaljevalno zborovanje učiteljskih istih struje, ki so pred dvema letoma zborovali tu v Ljubljani.

Tedaj nekako se je začelo neko novo, prerajeno življenje slov. učit. naraščaja, in kot taki izhajamo danes mi z učiteljskih in stopamo v vrste učiteljstva in s tem v javnost. S skromnimi zahtevami so stopili naši tovariši pred dvema letoma pred forum slov. javnosti.

A kakor skromne so bile njih zahteve, tako dalekosežnega pomena je bilo njih delo, ker oni so prvi pokazali slov. učiteljstvu povsem pozabljeno vprašanje — vzgoje naraščaja. Njih trud ni bil zaman, zakaj smelo lahko trdimo, da je današnji zbor tudi plod tedanjega dela. Zahteve, izražene v podanih resolucijah, se do danes sicer še niso povsem uvedle, zato nam jih bo danes vnovič pregledati, da dovršimo in izpolnimo še nedosežene zahteve.

Bistvo tedanjega zborovanja je izraženo v sledečih štirih resolucijah:

Učiteljski abiturienti, zbrani na sestanku dne 1. avgusta 1909 v „Mestnem domu“ v Ljubljani:

1. so pregledavši učit. organizacije, spoznali nujno potrebo, da Zaveza jugosl. avstr. učit. društev intenzivneje seznanja svoj naraščaj s težnjami stanu, kakor organizacije same;

2. so uvideli nujno potrebo, da se okrajna učit. društva pospešijo v toliko, da se bodo redno mesečno prednašala predavanja, in sicer ne samo [z ozirom na stanovska vprašanja, temveč na splošna življenjska vprašanja, v kar naj Zaveza posreduje za pridobitev predavateljev;

zvišanja plač. Ta izgovor je že smešen postal. Vsak otrok ve, da klerikaleci nečejo zvišati učiteljskih plač, ker se boje gmotno utrjenega učiteljstva. Veliko ljubše je klerikalcem, da korrumpirajo učiteljstvo s tem, da dajejo zdravim učiteljem klerikalnega mišljenja podpore, bolnim učiteljem naprednega mišljenja pa jih odrekajo. To slepomišljenje, da klerikaleci učiteljskih plač ne bodo zvišali zaradi tega, ker se „Učit. Tov.“ vojskuje za resnico in pravico proti lopovstvu in nasilnosti, je pa toliko smešnejše, ker klerikaleci danes učiteljskih plač sploh ne morejo zvišati, tudi če bi res hoteli. Deželne finance so po „zaslugi“ klerikalcev danes take, da je obupati, take so, da si klerikaleci lani še proračuna niso upali skleniti, ker je bil primanjkljaj tako grozen, da bi morali doklade znatno zvišati. Zdaj delajo, kakor človek, ki je zaradi svoje neprevdarnosti prišel v konkurz. Lani niso sklenili proračuna in letos ga tudi ne bodo, in živ krst ne ve, kakšen bo konec tega „gospodarstva“. Kakor hudič križa se klerikaleci boje najmanjšega zvišanja doklad, pa vendar se delajo, kakor bi učiteljem za kazeno, ker se nečejo ukloniti klerikalizmu, odrekli potrebno in zaslužno zvišanje plač, to je že naravnost neumno. Če bi bil posamezen človek v tako obupnih finančnih razmerah kakor je danes kranjska dežela po zaslugi klerikalcev, bi se obesil. Naj si torej klerikaleci le prihranijo svoje otročje manevre, se katerimi ne bodo nikogar zbegali! Pred štirimi leti so še lahko rekli: mi nečemo izboljšati učiteljskih plač, danes pa ne morejo drugega reči, kakor to: zavozili smo deželne finance tako, da ne moremo ničesar storiti in da trepetamo strahu pred onim trenutkom, ko bo treba vsled našega slabega gospodarstva doklade zvišati. Učiteljstvu to seveda ni nič mar. Učiteljstvo ima pravico zahtevati boljše plače in postavne razmere in borilo se bo dalje zanje, pa naj gledajo klerikaleci, kako bodo pomagali. —

Tako „Slovenski Narod“. Mi smo povedali svoje mnenje glede regulacije učiteljskih plač na Kranjskem v uvodniku današnje številke. — Zdi se nam pa potrebno in umestno, da apelujemo na učiteljstvo naklonjeno slovensko javnost, naj podpira z vsemi silami naš list, ki nam je v tem težkem boju najboljša orožje!

## Slovensko šolstvo v Trstu.

Sestavil in na XXIII. Zavezni skupščini v Trstu poročal Ferdo pl. Kleinmayr.

(Dalje.)

### II. Slovensko šolstvo v mestu.

O slovenskem šolstvu v mestu samem moremo govoriti jedva od l. 1888. sem, to je od tedaj, ko smo si Slovenci sami postavili svojo ljudsko šolo, t. j., ko je C. M. D. otvorila dne 15. septembra omenjenega leta slovensko deško ljudsko šolo pri sv. Jakobu. O početku akcije za tako šolo pa lahko govorimo mnogo prej, ker že leta 1848., v letu prve avstrijske ustave, so peticionirali tržaški Slovenci za slovensko šolo v mestu. Odgovora na to peticijo menda niso dobili, kakor tudi ne na približno pred dobrimi 25 temi leti vloženo prošnjo iste vsebine. Prošnji ležita menda še vedno na Dunaju, in če ju ravno podgane niso snedle, ju pokriva gotovo čestitljiv arhivski prah.

V samopomoči je rešitev! To so spoznali tudi Slovenci, in tej samopomoči se imamo zahvaliti, in samo nji, da danes lahko govorimo tudi o slovenski šoli v Trstu samem. Kako je na C. M. šoli raslo število otrok, nam izpričuje že dejstvo, da so morali razdeliti to šolo l. 1895. v posebno dekliško in deško, prvo zdaj petrazredno, drugo šestrazredno. Vendar je bilo področje te šole krajevno omejeno, in stotine naše dece se niso mogle zaradi prevelike oddaljenosti posluževati šentjankovske slovenske ljudske šole. Deca je tonila v tujem morju. Posledica: zopet shodi, zopet peticije, leto za letom. Da, še več, ponižni Slovenec je stopil v masi na ulice ter zahteval svoje šole! In kdor je videl te kolone naših demonstrantov za šolo na tržaških ulicah, kdor je videl te resne moše, očete, korakati bridkosti stis-

njene duše, z enim idealom v srcu, z enim klicem na ustih, s klicem po materni šoli, ta se pač ni mogel ubraniti spoznanju, kako jako ceni tržaško ljudstvo pomen slovenske šole, ta ne bo obupal nad prihodnostjo našega življa na tržaških tleh, niti nad cvetočo bodočnostjo našega šolstva med tem ljudstvom!

Boj za slovenske ljudske šole v Trstu traja še danes, morda smo se približali za ped rešitvi tega perečega problema, morda, ali le za eno ped in še to za kurjo. Ni moja naloga govoriti o vseh podrobnostih tega boja; to je posebno poglavje, ki čaka še temeljitega zgodovinarja. Ne bom omenjal tedaj v tem boju zaslužnih moš, saj jih je cela vrsta. Omenim le, da vsi napori niso dosedaj mnogo koristili, ali vsaj toliko ne, kakor je naša želja. Podržavila je pač 15. oktobra 1908. vlada pet učnih oseb na C. M. ljudski deški šoli pri sv. Jakobu, ali več tudi ni storila. In še to po neumornem delovanju dr. Gregorina in državnega poslanca dr. Rybára, ki se ni samo o vsaki priliki v dunajski zbornici zavzel za pravice tržaških Slovencev do lastne ljudske šole v mestu, temveč je bil, kakor tudi dr. Gregorin ves čas, kar obstoja naše tržaško učiteljsko društvo, tudi njega član, tedaj član naše stanovske organizacije, one organizacije, ki bi jo žalibog celo nekateri naši bratje v drugih slovenskih pokrajinah najrajši požrli s kožo in kostjo ter inventarjem vred! Sicer pa je vlada za podržavljenje peterih slovenskih učiteljev takoj kompenzirala — Nemce v Trstu, t. j. podržavila je istotako pet nemških učiteljev na protestantski šoli in nekaj njih na šulferajnski v Škednju, (ki šteje med svojimi 66 učenci 39 nemške narodnosti). Leta 1908. je C. M. D. ustanovila v sredini mesta, sedaj v ulici Acquedotto, tretjo slovensko ljudsko šolo, in sicer dekliško šolo. Tako vzdržuje C. M. D. sedaj v mestu tri ljudske šole, in sicer:

1. deško pri sv. Jakobu s podružnimi deškimi razredi na Acquedotto. Šola je petrazredna in razpolaga z desetimi učnimi sobami;
2. dekliško pri sv. Jakobu. Šola je šestrazredna z devetimi učnimi sobami;
3. dekliško v ulici Acquedotto. Šola je štirirazredna s štirimi učnimi sobami.

Skupno tedaj 23 učnih sob, v katerih poučuje 25 učnih oseb. Razvoj teh treh šol z ozirom na število vpisanih učencev v minulem desetletju kaže naslednja tabela:

Pri natančnejšem opazovanju zasledimo sledeče:

1. da je skupno število vpisanih otrok stalno napredovalo izven malenkostnih depresij v letih 02.—03. in 04.—05., rapidno pa je raslo od leta 07.—08. sem, ko se je odprla šola v Acquedotto.

2. Nazadovanje števila učenk v letih 06.—07. in 07.—08. ni faktično, temveč izvira odtod, da se je tedaj zaradi pomanjkanja prostora vpisalo nekaj deklic (in sklepčno tudi vstelo) v deški oddelek. — Usiljuje se nam tudi tu misel na slovensko meščansko šolo. Saj ji je pogoj že dan s šestim dekliškim razredom in po prizadevanju gotovih za šolo vnetih oseb nam bo C. M. D. v kratkem bržkone tudi uresničila to srčno željo.

Načrt za novo, vsem pedagoškim in higieniškim zahtevam odgovarjajočo šolsko stavbo je C. M. D. itak že izdelala in predložila tozadevnemu občinskemu uradu. Slejaliprej bo načrt odobren, in primernejše ter dostojnejše zavetišče se dvigne na starih razvalinah ter bo sprejemalo pod svoje okrilje mlade sokoliče, ki se morajo sedaj potikati pod tujo streho, srcu in razumu na kvar. Kolikor tudi C. M. D. skrbi za naše ljudsko šolstvo, vendar presega njene moči, skrbeti v oni meri, kakor bi bilo stvari v

splošno korist. Celi mestni okraji so brez slovenskih ljudskih šol, na stotine naše dece obiskuje italijanske in nemške ljudske šole. In v poslednje, v c. kr. nemške ljudske in meščanske šole hočemo malo posvetiti.

Pripadniki nemške narodnosti, katere jezik se nota bene ne šteje kakor deželni jezik v Trstu in okolici, imajo poleg dveh zasebnih (že omenjene ljudske šole „Schulvereine“ v Škednju in protestantske v mestu, slednja s 446 učenci, med temi 225 Nemcev) na razpolago še pet c. kr. ljudskih, oz. meščanskih šol z nemškim učnim jezikom v mestu. Te šole so:

1. dekliška v ulici Fontana,
2. deška istotam,
3. dekliška na Lipskem trgu,
4. deška istotam,
5. dekliška meščanska istotam.

Navedem naj statistično tabelo o napredovanju števila vpisanih učencev na teh šolah v slednjem stoletju.

| Šolsko leto. | Skupno štev. na petih šolah vpisanih. | Od teh Slovencev. | Nemcev. | Italijanov. |
|--------------|---------------------------------------|-------------------|---------|-------------|
| 1900.-1901.  | 2457                                  | 572               | 495     | 1380        |
| 1901.-1902.  | 2582                                  | 627               | 564     | 1385        |
| 1902.-1903.  | 2598                                  | 667               | 568     | 1351        |
| 1903.-1904.  | 2642                                  | 680               | 619     | 1331        |
| 1904.-1905.  | 2712                                  | 685               | 727     | 1286        |
| 1905.-1906.  | 2717                                  | 662               | 809     | 1222        |
| 1906.-1907.  | 2818                                  | 674               | 894     | 1234        |
| 1907.-1908.  | 2942                                  | 774               | 874     | 1213        |
| 1908.-1909.  | 3043                                  | 785               | 1057    | 1181        |
| 1909.-1910.  | 3149                                  | 916               | 1034    | 1162        |

Iz teh števil posnemamo:

1. Skupno število vpisanih učencev stalno raste.

2. Istotako število učencev slovenske narodnosti, ki je od 23-28 % l. 1900.—01., naraslo na 28-91 % l. 1909.—1910., t. j. za + 5-63 %.

3. Število učencev nemške narodnosti je do l. 04.—05. pod številom onih slovenske narodnosti. Leta 07.—08. in 09.—10. kaže depresijo proti prejšnjim letom. Splošno pa je naraslo od 20-14 % na 32-83 %, tedaj v desetih letih + 12-69 %.

4. Število učencev italijanske narodnosti, danes še prevladujoče, pada od leta do leta absolutno in relativno. Od 56-16 % je prišlo po desetih letih na 36-90 %, tedaj — 19-26 %. Povod temu je boj, ki ga od italijanske strani bijejo proti tem zavodom. Italijani si lahko privoščijo tak luksuz, saj imajo svojih in izbornih šol v izobilju v mestu.

Kar iz tabele ni razvidno, hočem še omeniti, in to je:

1. Na teh šolah dele naši (tudi italijanski) deci neobvezen pouk (po par ur na teden) v materinščini. Lani (09.—10.) je obiskovalo slovenski pouk od 916 vpisanih učencev in učenk 590, t. j. nekaj čez 64 % vseh slovenskih učencev in učenk.

2. Učitelj in učiteljica je na teh zavodih, ki štejejo 65 učnih sob, poučevalo skupno 92. Od teh je bilo zmognih slovenskega jezika (vštevši specialne učitelje za slovenščino) 18, t. j. 19-55 % pri 28-91 %, učencev slovenske narodnosti! Slovenski učitelji razredniki pa so bele vrane.

3. Na dekliški meščanski šoli je bilo lani med skupno 435 učenkami 123 Slovenk, t. j. 28-28 %. Tudi tu vidimo potrebo ustanovitve slovenske meščanske šole v Trstu. (Konec.)

Parlamentarna komisija nemškega „Nationalverbanda“ je sklenila državnemu zboru predlagati, 1) naj država nakáže deželam 20,000.000 K za regulacijo učiteljskih plač; 2) naj se izpremeni § 55. drž. šol. zakona v smislu znanih zahtev organizovanega naprednega učiteljstva,

## Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk.

Dvorana „Mestnega doma“ v Ljubljani se je dne 17. t. m. napolnila z našimi najmlajšimi tovariši in tovarišicami, ki so se po prebitih zrelostnih izpitih sestali k resnemu delu, da se navdušijo za svoj poklic in si začrtajo pota svoje delavnosti med slovenskim ljudstvom. Na njihovo zborovanje je prišlo tudi več učiteljev in učite-

ljic, izostali pa tudi niso nekateri naši prijatelji. Bil je v resnici lep zbor!

Te mlade sile, ki stopajo v življenje, bodo zadele na trda tla; dela ji čaka dosti — in plačilo? Ako bodo delavni in bodo delali za boljšo bodočnost šole, za prosveto, za kulturo, za gospodarstvo in bodo izkušali dvigniti ljudstvo na višjo stopnjo izobrazbe, jih bodo preganjali, prestavljali, napadali po časopisih. Oni to vedo; saj imajo zgledov dovolj. In tudi to vedo, da njih plača ne bo presegala njih navadnih življenjskih stroškov. In vendar gredo zaupno v življenje. In pri odhodu so se zbrali, da si povedo kako in kaj.

Bili so časi, ko so se taki mladi ljudje koncem četrtega leta sešli na vesel večer, na koncert ali na ples, priprav je bilo mnogo, dela mnogo, sitnosti mnogo, nazadnje — prazna dvorana in deficit. Svet ni mogel razumeti njih radosti in jih je pustil, da so se na svoje stroške razveselili sami. To je bilo še v časih, ko je zvesto stanovsko tovarištvo družilo vse, ki so šli med narod kot učitelji. Toda začel se je razdor. Nositelji napredka in kulture so imeli postati — hlapci klerikalizma. In res so nekateri zapustili tovarištvo in so šli upognjeni in ponižani v tujo službo. Kazali so jim oddaleč košček boljšega kruha — in so šli. Od takrat ni več skupnih veselja. Čemu? S človekom različnih nazorov ne velja skupaj niti veselje. Prišlo je do tega, da se razcepijo duhovi že v šoli: ta bo tovariš, ta bo Slomškar! Zato je prav, da se zbere napredna mladina, ki zapušča učiteljske in se pogovori med seboj. Kamorkoli jih s trdih šolskih klopi raznese veter usode, povsod bo dela in boja dovolj, in sladka je pri tem za človeka zavest, da ni sam. Skupen je boj tovarišev!

Bila je radost gledati te mlade zborovalce. Razreševali so važna vprašanja, o katerih poročamo nižje. Naj bi ostalo njih tovarištvo zvesto, naj bi trdno in neupogljivo stopali po svoji poti, kamorkoli jih pokliče dolžnost.

S svojim delom med ljudstvom naj ustvarijo boljše razmere in lepšo bodočnost! Naj jih spremlja sreča junaška na poti življenja!

### Otvoritev in pozdravi.

Tov. abiturient J e r a s je otvoril zborovanje z nastopnim ogovorom:

Slavni zbor!

Drugič, kar pomnim, se zbirajo slovenski učiteljski abiturienti v tej obliki in na istem kulturnem programu v beli Ljubljani k zborovanju. Današnji zbor se mi vidi v tem dalekosežnega pomena, ker tvori nekako nadaljevalno zborovanje učiteljskih istih struje, ki so pred dvema letoma zborovali tu v Ljubljani.

Tedaj nekako se je začelo neko novo, prerajeno življenje slov. učit. naraščaja, in kot taki izhajamo danes mi z učiteljskih in stopamo v vrste učiteljstva in s tem v javnost. S skromnimi zahtevami so stopili naši tovariši pred dvema letoma pred forum slov. javnosti.

A kakor skromne so bile njih zahteve, tako dalekosežnega pomena je bilo njih delo, ker oni so prvi pokazali slov. učiteljstvu povsem pozabljeno vprašanje — vzgoje naraščaja. Njih trud ni bil zaman, zakaj smelo lahko trdimo, da je današnji zbor tudi plod tedanjega dela. Zahteve, izražene v podanih resolucijah, se do danes sicer še niso povsem uvedle, zato nam jih bo danes vnovič pregledati, da dovršimo in izpolnimo še nedosežene zahteve.

Bistvo tedanjega zborovanja je izraženo v sledečih štirih resolucijah:

Učiteljski abiturienti, zbrani na sestanku dne 1. avgusta 1909 v „Mestnem domu“ v Ljubljani:

1. so pregledavši učit. organizacije, spoznali nujno potrebo, da Zaveza jugosl. avstr. učit. društev intenzivneje seznanja svoj naraščaj s težnjami stanu, kakor organizacije same;

2. so uvideli nujno potrebo, da se okrajna učit. društva pospešijo v toliko, da se bodo redno mesečno prednašala predavanja, in sicer ne samo [z ozirom na stanovska vprašanja, temveč na splošna življenjska vprašanja, v kar naj Zaveza posreduje za pridobitev predavateljev;

3. so spoznali nujno potrebo, da prične Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev kar najodločneje delovati na to, da postane stik učiteljstva z učiteljskimi v onih krajih, kjer so slovenska učiteljska, kar možno najtesneje in da skrbi učiteljstvo tamošnjega kraja, da se prirejajo temu dijaštvu znanstvena predavanja, da se tako izpopolni šolska izobrazba in seznanji učiteljstvo z vsemi aktualnimi vprašanji življenja;

4. so razpravljali o razmerah na koprskem učiteljsku in so spoznali nujno potrebo, da se odpomore neznosnim razmeram in stanju koprskih učiteljskih s tem, da se sedež učiteljskega nemudoma premesti iz Kopra v Gorico, t. j. moški oddelke, in to iz vzroka, da se razširi duševno obzorje dijakov in se mu da več prilike za izobrazbo nego jo ima dosedaj. Zvezo se pa naprosi, da ukrene vse potrebno v dosegu teh smotrov.

Pozitivni uspehi so se pokazali v močnem kulturnem gibanju, ki smo ga pričeli opazovati ne le v vrstah mladoučiteljstva, temveč tudi v vrstah učiteljskega naraščaja. A tudi od strani učiteljstva se je še precej ustreglo podanim zahtevam. Koprsko učiteljske se je premestilo v Gorico, in tako pozdravljamo goriške tovariše in tovarišice, ki prvič skupno prihajajo z vročih goriških tal k združenemu delu! Krik, ki ga je zaglajala italijanska javnost ob priliki premestitve koprškega učiteljskega v Gorico, in bojazen, da zadobi s tem Gorica preveč slovensko lice, nam je prorok, da ima Gorica pravico do slovenskega značaja, ker leži na slovenski zemlji in mora postati slovenska. In v tej misli imate tudi Vi svojo nalogo, tovariši in tovarišice; s podrobnim delom se osvaja narod! (Odobranje.)

Pozdraviti mi je tudi zastopnice štaj. učiteljske, ki kažejo s tem, da so tudi one solidarne z nami pri delu. (Živio!)

Istotako pozdravljam tudi vse ljubljanske tovariše in tovarišice, ki so v obilnem številu posetili današnje zborovanje! (Živeli!)

Prav iskreno mi je pozdravljati tudi učiteljstvo, ki se je udeležilo kot zastopstvo posameznih korporacij ali kot posamezen član učiteljskega stanu današnjega zborovanja. Obilo število nam je priča, da nismo osamljeni in da je njih število veliko, ki nas bodo z radostnim srcem sprejeli v stanovski krog.

Istotako pozdravljam vse posameznike izmed slovenske javnosti, ki so počastili današnje naše zborovanje. Njih udeležba nam je dokaz, da tudi slovenska javnost umeva pomen učiteljskega stanu, da zasleduje njega stremjenja in da se zaveda, da je prorok bodočnosti le dober naraščaj! (Ploskanje.)

Izreči mi je na tem mestu v imenu pripravljalnega odbora najiskrenejšo zahvalo predsedstvu „Mladike“ za prepustitev prenočišč, mestnemu magistratu za brezplačno prepustitev dvorane in vrlemu gospodu učitelju Ivanu Dimniku za njegovo požrtvovalnost v delu priprav našega zborovanja.

S tem otvarjam v imenu pripravljalnega odbora današnje zborovanje in imenujem predsednikom zborovanja tovariša Sivca iz Gorice, podpredsednikom tov. Lovšina iz Gorice, zapisnikarjem tov. Vizjaka iz Ljubljane in gospodično Schtichovo za zapisnikarico. Prosim jih, naj zasedejo svoja mesta!

Ko se to zgodi, povzame besedo tov. L. Jelenc, da kot predsednik Zaveze pozdravi zborovalce in zborovalke. Zbor govornika burno pozdravi.

Izvajal je: S hrupnimi vesellicami in zabavo so se poslavljali še pred nedavnim časom učiteljski abiturienti in abiturientinje, preden so se razšli na prosvetno delo med ljudstvo. Prav je bilo, in kdo bi jim štel v zlo, da so si pri zabavnem sestanku podali roke v slovo. A mnogo lepše in koristnejše je, da greste od dela na delo. Pri današnjem vašem sestanku si sestavite program, ki vam bo vodilo v vašem zvanju. Težak stan ste si izvolili. Doživeli boste marsikatero prevaro, mnogo vaših lepih idej se vam ne bo uresničilo. Tolaži naj vas pa zavest, da sloni velik del boljše bodočnosti našega naroda na vaših ramah. Saj bodele vzgojevali v šoli slovensko mladino v značajne ljudi in dobre Slovence. — Vidi se mi pa, da učitelj še ne stori svoje dolžnosti,

ako ostane le v šoli med štirimi stenami. Ljudski učitelj mora med ljudstvo. Stopite v prosvetna društva in zastavite svoje čile moči ter jih posvetite v ljudski blagor. — Vstopite pa tudi v naša učiteljska društva! S svojim delom jih krepite in delujte za njihov ugled. Varujte se pa, da Vas ne zgrabijo organizacije, ki so nasprotne našim stremljenjem. Ta društva so v škodo in sramoto slovenskega naprednega učiteljstva. Zato vas vabim k pristopu v naša društva, ki delujejo v korist ljudskega šolstva in dobrobit našega stanu. Kot predsednik centralne naše organizacije, v imenu Zaveze pozdravljam vas vse, mlade tovariše in cenjene tovarišice ter želim vašemu sestanku najlepših in trajnih uspehov! (Burno ploskanje.)

Potem je govoril v imenu organizacije svobodnomiselnih slovenskih naprednih visokošolcev g. Naglič, ki je pozdravil zborovalce in zborovalke kot vrle narodne delavce, ki stopajo na svoje kulturno delo s pogumom in samozvestjo, trdno upajoč v zmago prosvete nad nazadnjaštvom in reakcijo. (Odobranje.)

Navdušeno pozdravljen je govoril tov. E. G. Angl v imenu Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji, ki radostno sprejema mlade bojelnike v svoje napredne vrste! Vsakemu učitelju bodi vzor veliki mislec in rodoljub Komensky, klicalec „Nazaj k prirodi!“ duhoviti Francoz Rousseau ter naivno dobri Švicar Pestalozzi. Vrine teh mož naj nam bodo kažipot ob našem vzgojnem delu. Največji pedagog pa je narod sam. Iz njegove preteklosti in sedanjosti se učimo dela za bodočnost, ki mora biti tako, da se narod osvobodi iz vsakršne odvisnosti in bo na svoji zemlji svoj gospod! Če hočemo doseči to, se moramo oprijeti edinega sredstva — dela! Vsi veliki misleci in kulturni delavci nas kličejo na delo, ki naravnava pota iz sužnosti in hlapčevanja do prosvete in svobode. Temu klicu se odzovite tudi vi, da boste svojemu ljudstvu res učitelji, svetovalci in vodniki! (Burno odobranje.)

#### Učiteljski stan in naraščaj.

Tovariš Ivan Dimnik je potem poročal o temi „Položaj učiteljskega stanu in pota naraščaja“. Referat priobčimo pozneje v celoti, danes objavljamo le resolucije, ki so bile soglasno sprejete.

#### Razmere in učit. stan.

##### I.

Učiteljski naraščaj se izreka zoper sedanje razmere v stanu; obsoja eksekutorstvo nad stanom in se izreka tudi zoper vsakršno podvržanje stanovskih interesov, interesom političkih strank.

#### Naše organizovanje.

##### II.

Vprašanje izpopolnjevanja našega stanovsko vsestranskega organizovanja je smatrati v sedanjosti najvažnejšim, in naraščaj se pozivlja, da se zanimaj za organizovano delo vseh panog na stanovskem temelju.

#### Učiteljski naraščaj.

##### III.

1. Učiteljstvo se pozivlja, da se vsestransko zanimaj za učiteljski naraščaj, ga podpiraj in seznanjaj s stanovskimi stremljenji in išči stika z njim.

2. Istotako se pozivlja učiteljski naraščaj, da išče tudi sam stika z učiteljstvom in se prične sam seznanjati s stanovskimi stremljenji.

3. Pozivljajo se začasno dež., ozir. okr. učit. društva v krajih, kjer študirajo slov. učiteljski, da stopijo v stik z društvi, ki oskrbujejo dijakom hrano, stanovanje itd., hkrati z dobrotniki in podporniki ubožnih dijakov, da oni potom društev in društev potom teh izboljšujejo gmojni položaj slov. učiteljskika.

4. V svrhu stremljenj vzgoje in izobrazbe učiteljskega naraščaja za stanovsko delo se osnuj poseben sklad — imenovan učiteljski sklad — ki ima v prvi vrsti podpirati samoizobraževanje učiteljskega naraščaja. Zavezo se naprosi, da prevzame začasno pokroviteljstvo tega sklada.

5. Učiteljski ravnateljstva naj skrbijo za primerno preosnovo disciplinarnega reda, da se s tem poda učiteljskemu svobodnejšo

roko v svrhu vzgoje, pri kateri je posebno upoštevati, da je temelj vzgoje poklic, ki se je pri njem ozirati na bodoče socialno stališče učitelja. — V to svrhu naj se dopusti, da se učiteljski naraščaj poleg službeno (strokovno) vzgojuje svobodno tudi stanovsko in da mu sme v to svrhu prirejati učiteljstvo predavanja o upravi in o temeljih posameznih kulturnih, gospodarskih in narodnih institucij ter ga seznanja z aktualnimi narodnimi vprašanji in aktualnimi vprašanji onih slojev, v katerih delokrogu bo on v bodoče deloval, poleg tega tudi o stanovskih institucijah in stanovskih aktualnih vprašanjih.

#### Aktivni naraščaj.

##### IV.

1. Pozivlja se vse mlajše učiteljstvo, da se tesneje združuje in se intenzivneje seznanja s težnjami stanu in njega vsestranskega delovanja.

2. Osnuje se pripravljalni odbor, ki ima nalogo študirati, če bi ne kazalo osnovati organizacije učiteljskega naraščaja za vse slovenske kronovine, ki bi solidarno z napredno učiteljsko organizacijo skrbela posebno za vzgojo bodočega naraščaja in se pečala z vsemi v to področje spadajočimi vprašanji.

3. Ta pripravljalni odbor ima tudi skrbeti, da se vrši k letu zopet sestanek slov. učiteljskih abiturientov, združenih z mlajšim učiteljstvom.

4. Za naše gibanje nam je merodajen „Učiteljski vestnik“ v „Učit. Tov.“, ki je sicer namenjen učiteljskemu v stanovski informiranje in vzgojo, a naj služi tudi nam za naše gibanje, dokler nima učiteljski in aktivni naraščaj lastnega glasila.

Uredništvo „Učit. Tov.“ se naproša, da nas podpira pri tem stremljenju.

#### Socialno delo učiteljstva.

##### V.

1. Učiteljstvo naj smatra za dolžnost vršiti nar. soc. delo, ki naj temelji edino na narodni podlagi in kateremu smoter naj bo nepristrana splošna kulturna povzdiga naroda.

2. Proti sedanjemu neorganizovanemu drobnemu narodnemu delu učiteljstva je potreba pričeti z emancipacijskim organizovanjem vsestranskim nar. soc. delom.

3. Povečini je sedanje tozadevno organizovanje slovenske javnosti smatrati za strankarsko, kar čisto škoduje narodnemu razvoju; posebno škodljivost je opaziti v tem oziru pri nar. gospodarskem delu.

4. Naše liste Zvonček, Našo bodočnost, in Domače ognjišče je smatrati kot važen temelj našemu nar. soc. delu, zato se pozivlja učiteljstvo, da sodeluje in širi te liste v mase naroda v kolikor mogoče večji množini.

5. Kot prvi korak k samostojnemu organizovanju nar. soc. dela nam je vzgojiti v tem duhu in za to delo naš stanovski naraščaj, da si pridobimo čim več sposobnih delavcev za nar. soc. delo na vsakem polju.

Potreba bo misliti na prirejanje posebnih socialnih kurzov za učiteljstvo v svrhu vzgajanja nar. soc. delavcev.

#### Žensko vprašanje.

Abiturientka gđ. Schtichova je referirala o poglavju „Učiteljica o problemu ženskega vprašanja in gibanja“. Tudi njen referat priobčimo v celoti. Soglasno so bile sprejete resolucije:

1. Z ozirom na izobrazbo učiteljic se izrekajo učiteljice solidarno s tovariši, da je učiteljskemu stanu prioriteti višjo in širšo duševno izobrazbo.

2. Pri preosnovi državnega šolskega zakona naj se upoštevajo tudi zahteve učiteljic, ki so v pravnem oziru popolnoma enake zahtevam moških učnih oseb.

3. V gmojnem oziru naj se enači plača učiteljice s plačo neoženjene moške učne osebe; priznava pa se popolnoma opravičenost draginskih doklad oženjenim.

4. „Žensko učiteljsko društvo“ se pozivlja, da zainteresuje učiteljice za izvrševanje stanovsko-politiških pravic, ki jim jih dovoljuje zakon, in da prične priučevati specialno naše stališče in zahteve z ozirom na posamezne točke šolskega zakona.

5. Učiteljice se pozivljajo, da se kolikor mogoče v najširših mejah udeležujejo narodno-socialnega dela v vseh panogah, vključno jim to dovoljujejo položaj in sredstva.

6. V ta namen se pozivlja „Žensko učiteljsko društvo“, da preskrbi tozadevno izobrazbo s tem, da prične prirejati specialne počitniške tečaje za učiteljice.

7. „Žensko učiteljsko društvo“ se še posebej pozivlja, da se interesira za izobrazbo in vzgojo ženskega učiteljskega naraščaja na vseh učiteljskih, kjer je kaj slovenskega ženskega učiteljskega naraščaja, ga po svojih močeh podpira in seznanja s sodobnimi stremljenji.

8. Nasprotno pa se pozivlja ženski učiteljski naraščaj, da se združi v imenovanem društvu in izkuša uveljaviti v njem svoja stremljenja.

#### Ljubljansko učiteljske.

Abiturient tovariš V. ad. n. je zatem podal poročilo o položaju učiteljskega naraščaja v Ljubljani.

Govornik se je predvsem zavzel za ugled učiteljskih. Pozival je tovariše, da naj streme za splošno izobrazbo, in pohvalno je omenil nekaj člankov „Omladine“, katero so jim pa klerikalni mračnjaki prepovedali, češ, ker je narodno radikalna, dasi so klerikalci pustili njihovo „Zoro“. Omenil je tečaj za pevovodje pri „Glasbeni Matici“ pod vodstvom gospoda Hubada in telovadbo, ki jo morajo gojiti sedaj v šolski manjvredni telovadnici, ker jih je klerikalni šolski režim vrgel iz Sokolske telovadnice. Ostro obsoja nedostatke šolske knjižnice, ki ima bore malo takih knjig, ki bi pa bile res primerne za temeljito in splošno izobrazbo učencev. V tem oziru si pomagajo dijaki z dobro Gregorčičevo javno knjižnico. Toplo se je zavzel za dijaško društvo „Domovina“, ki je dajala 18 dijakom hrano in pomaga dijakom tudi v slučaju bolezni. Druge izredne podpore so dobili seveda le klerikalci. Tudi Marijanišče je dajalo 12 klerikalnim dijakom skoro zastoj hrano in stanovanje in opazalo se je, da hočejo menda klerikalci ravno z Marijaniščem zase monopolizirati klerikalen vpliv na učiteljsku, kar se jim pa nikoli ne posreči.

#### Popoldansko zborovanje.

Popoldne ob 2. uri je predaval abiturient Jeras o važni reformi učiteljske izobrazbe, ki jo je izvedel že ves kultiviran svet, le pri nas je seveda še nimamo, ker klerikalcem izobrazba in samostojnost učiteljstva smrdi. Omenil je v svojem temeljitem predavanju veliko kulturno delo učiteljstva, ki zahteva vsestransko popolno in tudi akademično izobrazbo. Te zahteve je specificiral v več resolucijah, ki streme za temi vzvišenimi smotri našega učiteljstva. Dotaknil se je tudi vprašanja glede meščanskih šol, učiteljskih šol in zahteval za učitelja, da naj se mu nudi akademska izobrazba, ki mu je v očigled njegovi težki nalogi nikakor ne smejo odrekati. —

Abiturient Sivec je prebral dobro zasnovan referat o učitelju novincu, v katerem opozarja tovariše pred vsem na razočaranja, ki čakajo mladega učitelja v prvi službi. Priporočal je predvsem stanovsko organizacijo in strokovni list „Učiteljski Tovariš“, ki naj bo zasloba in voditelj mlademu neizkušenemu učitelju na njegovem trnjevem potu. Bodril je tovariše na razstanku na krepko delo v šoli in med narodom. Ne strašijo naj se onih mračnjakov, ki so proti socialnemu delu učitelja, zakaj to so škodljivci ljudstva in nasprotni vsakemu napredku.

Oba ta referata sta bila sprejeta z burnim odobranjem, ki je pričalo, da sta vrla govornika govorila vsem navzočim iz srca in iz duše.

Slovenski narod stoji z vsem srcem na strani slovenskega zavednega učiteljstva, zakaj le požrtvovalnemu delu tega se ima zahvaliti tako dobro uspehi slovenski šoli. Ker smo prišli do spoznanja, da ne moremo ljudske šole v svojem pomenu za duševno izobrazbo našega ljudstva nikdar dovolj visoko ceniti, nam tudi ne more biti vseeno, kakšen duh obvlada učiteljstvo pri njegovem delu. Vesel pojav je, da so idealizem in ljubezen do domovine, nadalje ljubezen do otrok vodilne misli učitelja.

Dandanes stavi moderna kultura visoke zahteve, celo vrsto težkih problemov naj bi se rešilo. Gotovo je: če hočemo en del teh problemov ugodno rešiti, leži to v vzgoji naše mladine. Iz tega visokega pomena šole za narod sledi, da mora biti družabno stališče učitelja tako, da bo lahko izpolnil vse pogoje, ki se mu stavijo in tako so Vaše zahteve, dragi mladi prijatelji, upravičene, če kličete po primerni izobrazbi in predvsem po osvoboditvi od starih tradicij; da se lahko prosto posvetite izobrazbi, poštenega, veselega, značajnega roda, ki se bo zavedal svoje odgovornosti. Pozdravljam Vas torej prav presrečno k Vašemu zborovanju, pozdravljam Vas kot so-bojevnike pri velikem, lepem delu, dvigniti potom vzgoje naše mladine duševno in moralno moč slovenskega naroda. Naj bi bil Vaš sestanek prav presrečen, naj bi rodil došti zlahtnega sadu za naš narod in bil končno za Vas in za nas začetek boljših časov! (Hrupno odobravanje.)

Končno je govoril še g. Vesenjaki, urednik „Sloge“, ki je razpravljal o nalogi vzgojevalčev. Poudarjal je gospodarske in duševne potrebe ljudstva. Per aspera ad astra! Tako naj stopa slovenski napredni učitelj! (Ploskanje.)

S tem je bilo zborovanje končano, in tov. Sivec ga zaključil z apelom, naj ostanejo vsi zvesti svojim idealom!

#### Po zborovanju.

Tekom popoldneva so si idealni in deloljubni naši mladi tovariši in tovarišice ogledali Ljubljano in njene zanimivosti, Učiteljsko tiskarno, umetniško razstavo itd., zvečer pa so se zbrali na vrtu pri „Novem svetu“.

#### Koncert pri „Novem svetu“.

Po vrednem delu in zborovanju so napravili naši tovariši-abiturienti tudi nekaj zabave in razvedrila sebi in drugim. Priredili so navedeni koncert pri „Novem svetu“. Vrt, na katerem se je vršil, je eden največjih v Ljubljani, a za ta večer je bil premajhen; toliko občinstva se je zbralo na njem. Preverjeni pa smo, da niti enemu izmed mnogobrojnih posetnikov koncerta ni bilo žal, da se ga je udeležil, vse je bilo popolnoma zadovoljno in vzradoščeno z užitkom, ki so ga nam nudili ta večer naši tovariši-abiturienti.

Nastopil je salonski orkester, sestavljen iz samih bivših učiteljskihnikov, ki je vsak zase mojster na svojem instrumentu. Inteligenca in znanje sodelujočih se je zrcalila v pravem razumevanju skladbe, ki so jih izvajali, v izbornem prednašanju, dobrem niansiranju, sploh v finesi, ki so ž njo impo-nirali poslušalce. — Nastopili so s „Sokolsko koračnico“ in se z njo takoj predstavili občinstvu kot nositelji in gojitelji sokolske ideje in zdi se nam, da je aplavs, ki je zagrmel po izvršitku skladbe, izražal v prvi vrsti vsestransko odobravanje tega, da je mladi učiteljski naraščaj pokazal prav s „Sokolsko koračnico“ neustrašeno pred vsem svetom svoje napredno mišljenje. Za „Sokolsko koračnico“ je prišlo še mnogo točk, ki so jih izvajali z vso preciznostjo, kar je občinstvo priznavalo za vsako skladbo z živahnim ploskanjem. Nad vse lep pa je bil solo, ki ga je igral prav mojstrsko tov. abiturient Kern c. Na klavirju ga je spremljal tov. abiturient Schweiger. Kern c je umetnik na goslih in ima ta instrument popolnoma v oblasti. Glasovi, ki jih on izpavlja goslim, delajo globok vtisk na poslušalca, in Kernčeva duša govori po teh magičnih zvokih z dušo poslušalca. Tudi Schweiger nam je znan kot izborni pianist; spremljeval ga je najboljši in pokazal svoje umetniško glasbeno čustvovanje. Med godbenimi točkami se je vršilo tudi petje. Tudi pevci so vrlo reševali svojo nalogo in zapeli več zborov v popolno zadovolnost poslušalcev. Po končanem vzporedju se je začel ples, ki se ga je udeleževal mladi svet z vso vmeno in vstrajnostjo. K zabavi je pripomogla veliko tudi šaljiva pošta, ki se jo je občinstvo posluževalo v največji meri. Tu je kar švigalo pisem iz Kurje vasi v Kravjo dolino, v Nemški rut in bogve kam še po slovenskem svetu. Pismonoša je letal od mize do mize kakor — no, kakor sploh letajo pismonoše. — Lep večer je bil v vsakem oziru! Poset nepričakovano

dober, vzpored srečno izbran in izborno izveden, občinstvo popolnoma zadovoljno — do polnoči ni še skoro nihče zapustil vrta — gmotni uspeh je bil tudi ugoden, ker se je nabralo s prostovoljno vstopnino in pa prodajo cvetic precej kron — tudi družba C. M. bo imela nekaj od tega, razpečalo se je ta večer mnogo razglednic in narodnih kolkov. Vsestransko torej bi bili zadovoljni samo — samo, če bi ne bilo naše vlade! Ta velemodra, res občudovanja vredna vlada je prepovedala vsak — govor! Govoril bi rad prof. Jug, poslanec dr. Novak, Ribnikar in drugi — pa nihče ni smel. Govorili bi radi abiturienti in abiturientke, da bi dali duška svojim polnim dušam, a neusmiljena mačeha — vlada je tem mladim ljudem na tak večer velevala: Molči! Gosp. Schwarz! Ali nisle bili vi nikdar mladi? Saj ste vi — mislimo vsaj — svoj čas tudi maturirali in se ne spominjate več, kako vesel, kako srečen je človek ko ima maturitetno izpričevalo v žepu, kako sanjari poln idealov o bodočnosti, kako polna najblažnejših čustev je duša njegova! In takrat ko bi človek objel ves svet in ves svet pritisnil na prsi svoje — takrat naj bi človek ne govoril?! In tisti, ki prepove mlademu abiturientu govoriti v takem trenutku — da ne rečemo drugega — nima srca! Geh' in's Kloster Schwarz!

### Iz naše organizacije.

#### Skupne zadeve.

**Jubilejska samopomoč.** Odbor je imel dne 18. t. m. pri tovarišu predsedniku F. Ks. Troštu na Igu svojo letno sejo. — Koncem XII. upravne dobe šteje društvo 235 članov. Dohodkov je bilo . . . . . 3555:10 K Stroškov je bilo . . . . . 2981:69 K

Ostanek . . . . . 593:41 K

Imovine je 8052:99 K, ki se je pomnožila za 639:34 K. Po odbitku 470 K za prvi slučaj smrti znaša čista imovina 7582:99 K. — Odbor sklepe, da se dolžniki opozore na § 4. e) in na posledice § 9. d) društvenih pravil. Izreče se obžalovanje, da je za tako važno društvo tako malo zanimanja. — Tov. predsedniku, ki je obenem blagajnik, se izrazi zahvala za vzorno in pošteno delovanje. Odborniki mu izreko veselje, ker se je pozdravil od nevarne bolezni, da mu bo kmalu mogoče vse ojačene moči posvetiti vsestranskemu človekoljubnemu delovanju! Fiat!

**Slovensko učiteljsko društvo v Istri.** Odbor je imel 13. t. m. sejo in je sklenil, da bo izredni občini zbor prve dni oktobra. Določil je, da pridejo v razpravo sledeče točke:

1. Drugi odstavek § 16. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20.
2. § 18. dež. zak. z dne 30. marca 1870, št. 20. K tej točki so naprošeni vsi voditelji, da v kratkem društvenemu predsedniku dopošljejo odgovore na sledeča vprašanja:
- a) Koliko znaša dosedanji pavšal?
- b) Kaj je dolžan oskrbovati voditelj za pavšal? (Snaženje, kurjavo, ali je kurivo posebe plačano, svečava, tiskovine, kreda, goba, črnilo itd.)
- c) Koliko m<sup>3</sup> meri sama, oziroma same učne sobe?
- d) Koliko merijo drugi šolski prostori (veže, stranišča, stopnice, konferenčna soba itd.)?
- e) Je li voditelj zadovoljen s sedanjim pavšalom, ako ne, zakaj ne?
- f) Za koliko naj bi se zvišal pavšal, da bo odgovarjal sedanjim razmeram?
- f) Ako bi se pavšal določil od m<sup>3</sup>, katera cena bi bila primerna za učne sobe in katera za druge šolske prostore?

Vsi voditelji so naprošeni, da čim prej odgovore na ta vprašanja, da bo mogel urediti odbor vso zadevo pravočasno.

Dalje se je prepiral odbor, da so muogi člani pozabili na dolžnosti, ki jim jih določuje § 7. društvenih pravil.

Tudi ono učiteljsko, ki ni še učlanjeno, opozarja odbor, da so dandanes organizovani vsi stanov. Organizovani so delavci, obrtniki, uradniki in celo milijonarji imajo svoje organizacije, a kako more živeti učiteljsko brez organizacije? Zato opozarja odbor, da „Slovensko učiteljsko društvo v Istri“ ni nikakoj okrajno učiteljsko društvo, pač pa je društvo za vse slovensko učiteljsko javnih ali zasebnih visokih, srednjih in ljudskih šol ter otroških vrtcev v Istri! A. Urbančič, t. č. predsednik.

### Književnost in umetnost.

**Izvestje I. mestne petrazredne deške ljudske šole,** strokovne nadaljevalne šole za mehansko-tehniške obrti in trpovske gremialne nadaljevalne šole v Ljubljani za šolsko leto 1910—1911. — Na svetlo dal šolski vodja Jakob Dimnik. — Vsebine: 1. Osem-desetletnica cesarjevega rojstva in godu. 2. Kontrolne knjižice. 3. Vzgojna naloga trgov-

skih in obrtnih nadaljevalnih šol. 4. Šolska poročila. — V Ljubljani 1911. — Založilo šolsko vodstvo. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. — Str. 62. — Iz tu navedene vsebine je razvidno, da se to izvestje temeljito razlikuje od drugih takih publikacij, zato pa ima tudi svojo vrednost. Izvestje dobe v roke učenci, iz njega ne spoznajo le sestave in uprave svojega učnega zavoda, nego dobe tudi vpogled v delo in prizadevanje učnega osebja. Zato pa ni izvestje le informativnega, ampak je tudi vzgojnega značaja. In to je pravilno! Naj bi bila temu izvestju po bogati vsebini in lepi obliki vsa druga izvestja enaka!

### Politiški pregled.

\* Cesar je otvoril dne 18. t. m. državni zbor s prestolnim govorom, kjer je pasus tudi o šolstvu, govoreč o vzgojni nalogi ljudske šole. Vbodeče pa se bo morala šolska mladina temeljiteje seznanjati s praktičnimi zahtevami gospodarskega življenja. Iz modernih raziskovanj in učnih metod izvirajo nove potrebe za visoke šole in njih učne osebe. Za ustanovitev italijanske pravne fakultete bo vlada kmalu predložila načrt zakona.

\* Državni poslanci za učiteljsko. V nemškem „Nationalverbandu“ je posl. Pacher izprožil akcijo o rešitvi učiteljskega vprašanja.

### Srednješolski vestnik.

\*\* Odobrena učna knjiga. Naučno ministrstvo je z razpisom z dne 23. junija 1911, št. 24.861, odobrilo prof. Juvančičevo „Učno knjigo francoskega jezika, II. del.“

\*\* Kot hospitantinja v prvi razred slovenske gimnazije v Gorici se je oglasila letos tudi hčerka nadučitelja Merljaka iz Batuj. Izpit je prebila z dobrim uspehom. V lanskem prvem razredu je bila hospitantinja hči ravnatelja Tominskega, ki je končala prvi razred z odliko.

\*\* Na višji realki v Celovcu je bilo letos 424 učencev, in sicer 406 Nemcev, 8 Slovencev, 7 Italijanov, en Čeh, en Poljak in en Oger.

\*\* Matura na c. kr. državni realki v Idriji. Ustne izkušnje so se vršile pod predstvom c. kr. dež. šolskega nadzornika Franciške Hubada od 12. do večerno 14. t. m. K izkušnjam je bilo pripuščanih 20 kandidatov. Od teh je dobil izpričevalo zrelosti z odliko eden, izpričevalo zrelosti 17, dva kandidata pa sta bila reprobirana, in sicer eden na pol leta, eden pa na celo leto.

### Učiteljski konvikt.

Letnino so plačali p. n. tovariši in tovarišice: Simon Gajšek, Fran Vadenal, Friderika Zechner, Ludovik Kokoč, Hermina Brašič in Ivan Preželj, vsi iz Dobove pri Brežicah. Anton Stres in Albiua Gerželj, oba iz Cerknega na Goriškem. Hvala!

**Darovi.** Neimenovan po g. dr. K. Trillerju 10 K; trvdka Gričar & Mejač v Ljubljani 20 K; Fran Zagore iz Belcerkve in tovariši: Kilar, Marok, Lekse, Vozel, Kavčič in Zagore 6 K s pripomnjo:

Skor zastoj smo se peljali za konvikt zato plačali pet kron gospodu Pehaniju za „lon“. V družbo Francel je prišel, še eno krono k tem prišel.

### Kranjske vesti.

—r— Dobrepolskega Štruklja je glasom dopisa v „Slov. Narodu“ z dne 3. junija t. l. na volilnem, od neodvisnega kandidata Iv. Puchla sklicanem shodu (28. maja t. l.) v Dobrepoljeh župan občine Kompolje, F. Mustar, imenoval nič več in nič manj kot — nesramnega lažnjivca! — To se je zgodilo v prisotnosti najmanj 300 mož volilcev, t. j. očetov otrok, ki so izročeni v direktno ali indirektno poučevanje in vzgojo moža, ki je hudo psovko mirno vtaknil v žep. Vsak drug človek, ki količkaj gleda na svojo osebo čast in si je količkaj v svesti, da je tako očitane neosnovano, bi iskal sodniškega zadoščenja ali vsaj poslal popravek na podlagi znanega § 19., s pomočjo katerega se lahko vsako resnico izpremeni v laž in vsako laž v resnico. A zgodilo se ni niti eno niti drugo, dasi je že potekel postavni rok za vlaganje takih tožb! — Štrukelj je tajnik Slom. Zveze. Tajnik pa je duša društva. In vendar bo s takim moralnim madežem zaznamovana duša lahko nemoteno še nadalje opravljala svoje posle! — Nov dokaz, kake baže značaji dičijo našo Slomškarijo in kakšni ljudje tvorijo dandanes prvo in edino oblast, na katero se pri oddaji služb, podeljevanju nagrad i. t. d. edino opira večina dež. šol. sveta! Škandal!

—r— Okrajna učit. konferenca za okraj Ljubljanska okolica se je vršila v soboto, 15. t. m., v „Mestnem domu“ v Ljubljani pod vodstvom g. c. kr. okr. šol. nadzornika, ravnatelja Fr. Gabrška. Nadzornik je imenoval za svojo namestnico g. Levstikovno. Zapisnikarja sta bila I. Tavželj in Černe. Nadzornikovo poročilo je bilo jedrnato, poučljivo — a vendar predolgo. Trajalo je nad dve in pol ure. Ali bi ne mogel g. nadzornik svojega poročila okrajšati, da bi ne mučil učiteljskega, ki je moralo po trudapolnem delu sedeti v zborovalni dvorani — samo s presledkom pol ure — od 9. ure jutraj do 5. ure popoldne! To ni konferenca, to je morija! Predavatelj sadjarski nadzornik g. Humek je poročal o preuredbi šolskih vrtov, o pravilni vzgoji sadnega drevja, o spravljajanju sadja itd. cele tri ure. Res je, da je bilo njegovo poročilo dobro sestavljeno, da je nasvetoval marsikaj koristnega — a vse to bi bil gospod poročevalec lahko bolj ob kratkem napravil. Videti je bilo, da je prebral mnogo sadjarstvo zadevajajočih knjig in da se je pošteno potrudil zadostiti svoji nalogi. Marsikomu pa ni ugajal nasvet, da naj se otroci ne uče cepljenja v šolski sobi. Ponavljajna šola je v zimskem času. Vsakemu bo jasno, da se naj otroci ponavljajne šole uče cepljenja v šolski sobi, ker je zunaj še sneg. Cepljenje v rokah pa je tudi jako pripravno, urno in nazorno. Priznamo pa, da nas njegovo poročilo res ni dolgočasilo, ker ni bilo suhoparno. Poročevalec Fr. Lavtižar, nadučitelj v Šiški in nadzornik „in spe“, je poročal o podrobnem načrtu za prirodois in prirodoislovje in je konferenca njegov elaborat odobrila. — Volitev v stalni odbor je končala s temeljitim porazom Slomškarije. Dobili so 36—40 glasov, izvoljeni pa po 65—71 glasov. Za to volitev se je zlasti trudil Mihelič, Lavtižar, Ravnihar (deželni poslanec in nasprotnik povišanja učiteljskih plač — katerega je pa skoro vse učiteljsvo ignoriralo) Bajec iz Št. Vida, baje tudi hči g. nadzornika, in druge kapacitete Slomškarije. A ogromna večina učiteljskega je pokazala, da se ne ogreva za Slomškarijo, da ostane zvesta sama sebi in svojim idealom — da ostane značajna! Konferenca učiteljskega Ljubljanske okolice imajo to prednost pred drugimi, da trajajo najdalje — kar pa ni šolstvu niti učiteljsvu v korist. Nekateri Slomškarijo so se prav pridno sukali okolo g. nadzornika, da bi bili pohvaljeni ali kaj! Le ne preveč klečeplazenja „prijatelji“! Ste že pri koritih, kar vas je; značajno učiteljsvo pa vas s pomilovanjem — prezira! Za Slomškarijo je Ljubljanska okolica izgubljena!

—r— Gospod nadzornik A. Maier v Ljubljani. Znamenja kažejo, da se je tudi gospoda nadzornika Maierja polotila neke posebne vrste nervoznost, ki jo izkuša pomiriti z neosnovanim zbadanjem naprednega učiteljskega. Izza znane inšpekcije na cesti smo bolnemu gospodu dali mir, upajoč, da bo vračal enako z enakim. Ker pa sedanja znamenja govore drugače, bo treba tudi nam izpremeniti molk v besedo, ker ne maramo nikomur nič dolžni ostati! Bodi torej!

—r— Ženi Seunigova †. Ko se je poslavljalo šolsko leto 1910/11, se je morala posloviti od življenja naša ljubljena koleginja, gđ. Ženi Seunigova. Blaga pokojnica je bila rojena 27. decembra 1889 v Ljubljani. — Zrelostni izpit je prebila 7. julija 1909. — Službovala je kot brezplačna pomožna učiteljica na mestni dekliški osemrazrednici pri sv. Jakobu v Ljubljani. — Spomladi je začela boljinbolj hirati. Dne 11. julija pa jo je Vsemogočni poklical v boljši svet. Blago umrlo so iskreno ljubile kolegine in otroci. Solze, ki so rosile dehteče cvetje na njeni krsti, so bile blesteči biseri ljubezni in vdanosti.

—r— Okrajna učiteljska konferenca za črnomaljski okraj se je vršila dne 5. julija. Konferenci je predsedoval c. kr. nadzornik Josip Turk, ki je imenoval svojim namestnikom Riharda Megušarja iz Podzemlja. — Zapisnikarjem sta bila izvoljena Mara Tavčarjeva in Josip Gorišek. — Konferenco je obiskal tudi c. kr. okr. glavarstva vodja Silvo Domicelj in dr. Josip Mantuani, ravnatelj deželne muzeja. Nadzornik Josip Turk omenja, da zaradi svoje nesrečne bolezni ne poda daljšega referata. Toplo priporoča, naj se pri pouku upoštevajo krajevne razmere in enostavnost pouka. V ponavljajni šoli naj odpade vsak mehanizem ter naj se podava le to, kar je neobhodno potrebno za življenje. — Referati: a) „Kako zbuja šola v Belokranju večje negovanje snage in higijene“ — poročevalka G. Tavčar; b) „Važnost roditeljskih sestankov“ — poročevalca E. Kamenšek in V. Burnik; c) „Varstvo umetnih in zgodovinskih spomenikov“ — poročevalec dr. Josip Mantuani; d) „Narodna obrt in umetnost v Beli Krajini“ — poročevalca Leopoldina Bavdkova in F. Lovšin. Vsi referati so bili z odobravanjem sprejeti. — V knjižnični in stalni odbor so bili izvoljeni vsi prejšnji člani. Sklenilo se je, naj se pouk v ponavljajni šoli prične s 15. oktobrom in konča

Dandanes stavi moderna kultura visoke zahteve, celo vrsto težkih problemov naj bi se rešilo. Gotovo je: če hočemo en del teh problemov ugodno rešiti, leži to v vzgoji naše mladine. Iz tega visokega pomena šole za narod sledi, da mora biti družabno stališče učitelja tako, da bo lahko izpolnil vse pogoje, ki se mu stavijo in tako so Vaše zahteve, dragi mladi prijatelji, upravičene, če kličete po primerni izobrazbi in predvsem po osvoboditvi od starih tradicij; da se lahko prosto posvetite izobrazbi, poštenega, veselega, značajnega roda, ki se bo zavedal svoje odgovornosti. Pozdravljam Vas torej prav presrečno k Vašemu zborovanju, pozdravljam Vas kot so-bojevnike pri velikem, lepem delu, dvigniti potom vzgoje naše mladine duševno in moralno moč slovenskega naroda. Naj bi bil Vaš sestanek prav presrečen, naj bi rodil došti zlahtnega sadu za naš narod in bil končno za Vas in za nas začetek boljših časov! (Hrupno odobravanje.)

Končno je govoril še g. Vesenjak, urednik „Sloge“, ki je razpravljal o nalogi vzgojevalčev. Poudarjal je gospodarske in duševne potrebe ljudstva. Per aspera ad astra! Tako naj stopa slovenski napredni učitelj! (Ploskanje.)

S tem je bilo zborovanje končano, in tov. Sivec ga zaključil z apelom, naj ostanejo vsi zvesti svojim idealom!

#### Po zborovanju.

Tekom popoldneva so si idealni in deloljubni naši mladi tovariši in tovarišice ogledali Ljubljano in njene zanimivosti, Učiteljsko tiskarno, umetniško razstavo itd., zvečer pa so se zbrali na vrtu pri „Novem svetu“.

#### Koncert pri „Novem svetu“.

Po vrednem delu in zborovanju so napravili naši tovariši-abiturienti tudi nekaj zabave in razvedrila sebi in drugim. Priredili so navedeni koncert pri „Novem svetu“. Vrt, na katerem se je vršil, je eden največjih v Ljubljani, a za ta večer je bil premajhen; toliko občinstva se je zbralo na njem. Preverjeni pa smo, da niti enemu izmed mnogobrojnih posetnikov koncerta ni bilo žal, da se ga je udeležil, vse je bilo popolnoma zadovoljno in vzradoščeno z užitkom, ki so ga nam nudili ta večer naši tovariši-abiturienti.

Nastopil je salonski orkester, sestavljen iz samih bivših učiteljskihnikov, ki je vsak zase mojster na svojem instrumentu. Inteligenca in znanje sodelujočih se je zrcalila v pravem razumevanju skladbe, ki so jih izvajali, v izbornem prednašanju, dobrem niansiranju, sploh v finesi, ki so ž njo impo-nirali poslušalce. — Nastopili so s „Sokolsko koračnico“ in se z njo takoj predstavili občinstvu kot nositelji in gojitelji sokolske ideje in zdi se nam, da je aplavs, ki je zagrmel po izvršitku skladbe, izražal v prvi vrsti vsestransko odobravanje tega, da je mladi učiteljski naraščaj pokazal prav s „Sokolsko koračnico“ neustrašeno pred vsem svetom svoje napredno mišljenje. Za „Sokolsko koračnico“ je prišlo še mnogo točk, ki so jih izvajali z vso preciznostjo, kar je občinstvo priznavalo za vsako skladbo z živahnim ploskanjem. Nad vse lep pa je bil solo, ki ga je igral prav mojstrsko tov. abiturient Kern c. Na klavirju ga je spremljal tov. abiturient Schweiger. Kern c je umetnik na goslih in ima ta instrument popolnoma v oblasti. Glasovi, ki jih on izvablja goslim, delajo globok vtisk na poslušalca, in Kernčeva duša govori po teh magičnih zvokih z dušo poslušalca. Tudi Schweiger nam je znan kot izborni pianist; spremljeval ga je najboljši in pokazal svoje umetniško glasbeno čustvovanje. Med godbenimi točkami se je vršilo tudi petje. Tudi pevci so vrlo reševali svojo nalogo in zapeli več zborov v popolno zadovolnost poslušalcev. Po končanem vzporedju se je začel ples, ki se ga je udeleževal mladi svet z vso vnetostjo in vstrajnostjo. K zabavi je pripomogla veliko tudi šaljiva pošta, ki se jo je občinstvo posluževalo v največji meri. Tu je kar švigalo pisem iz Kurje vasi v Kravjo dolino, v Nemški rut in bogve kam še po slovenskem svetu. Pismonoša je letal od mize do mize kakor — no, kakor sploh letajo pismonoše. — Lep večer je bil v vsakem oziru! Poset nepričakovano

dober, vzpored srečno izbran in izborno izveden, občinstvo popolnoma zadovoljno — do polnoči ni še skoro nihče zapustil vrta — gmotni uspeh je bil tudi ugoden, ker se je nabralo s prostovoljno vstopnino in pa prodajo cvetic precej kron — tudi družba C. M. bo imela nekaj od tega, raz-pečalo se je ta večer mnogo razglednic in narodnih kolkov. Vsestransko torej bi bili zadovoljni samo — samo, če bi ne bilo naše vlade! Ta velemodra, res občudovanja vredna vlada je prepovedala vsak — govor! Govoril bi rad prof. Jug, poslanec dr. Novak, Ribnikar in drugi — pa nihče ni smel. Govorili bi radi abiturienti in abiturientke, da bi dali duška svojim polnim dušam, a neusmiljena mačeha — vlada je tem mladim ljudem na tak večer velevala: Molči! Gosp. Schwarz! Ali nisle bili vi nikdar mladi? Saj ste vi — mislimo vsaj — svoj čas tudi maturirali in se ne spominjate več, kako vesel, kako srečen je človek ko ima maturitetno izpričevalo v žepu, kako sanjari poln idealov o bodočnosti, kako polna najblažnejših čustev je duša njegova! In takrat ko bi človek objel ves svet in ves svet pritisnil na prsi svoje — takrat naj bi človek ne govoril?! In tisti, ki prepove mlademu abiturientu govoriti v takem trenutku — da ne rečemo drugega — nima srca! Geh' in's Kloster Schwarz!

### Iz naše organizacije.

#### Skupne zadeve.

**Jubilejska samopomoč.** Odbor je imel dne 18. t. m. pri tovarišu predsedniku F. Ks. Troštu na Igu svojo letno sejo. — Koncem XII. upravne dobe šteje društvo 235 članov. Dohodkov je bilo . . . . . 3555:10 K Stroškov je bilo . . . . . 2981:69 K

Ostanek . . . . . 593:41 K

Imovine je 8052:99 K, ki se je pomnožila za 639:34 K. Po odbitku 470 K za prvi slučaj smrti znaša čista imovina 7582:99 K. — Odbor sklepe, da se dolžniki opozore na § 4. e) in na posledice § 9. d) društvenih pravil. Izreče se obžalovanje, da je za tako važno društvo tako malo zanimanja. — Tov. predsedniku, ki je obenem blagajnik, se izrazi zahvala za vzorno in pošteno delovanje. Odborniki mu izreko veselje, ker se je pozdravil od nevarne bolezni, da mu bo kmalu mogoče vse ojačene moči posvetiti vsestranskemu človekoljubnemu delovanju! Fiat!

**Slovensko učiteljsko društvo v Istri.** Odbor je imel 13. t. m. sejo in je sklenil, da bo izredni občini zbor prve dni oktobra. Določil je, da pridejo v razpravo sledeče točke:

1. Drugi odstavek § 16. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20.
2. § 18. dež. zak. z dne 30. marca 1870, št. 20. K tej točki so naprošeni vsi voditelji, da v kratkem društvenemu predsedniku dopošljejo odgovore na sledeča vprašanja:
- a) Koliko znaša dosedanji pavšal?
- b) Kaj je dolžan oskrbovati voditelj za pavšal? (Snaženje, kurjavo, ali je kurivo posebe plačano, svečava, tiskovine, kreda, goba, črnilo itd.)
- c) Koliko m<sup>3</sup> meri sama, oziroma same učne sobe?
- d) Koliko merijo drugi šolski prostori (veže, stranišča, stopnice, konferenčna soba itd.)?
- e) Je li voditelj zadovoljen s sedanjim pavšalom, ako ne, zakaj ne?
- f) Za koliko naj bi se zvišal pavšal, da bo odgovarjal sedanjim razmeram?
- g) Ako bi se pavšal določil od m<sup>3</sup>, katera cena bi bila primerna za učne sobe in katera za druge šolske prostore?

Vsi voditelji so naprošeni, da čim prej odgovore na ta vprašanja, da bo mogel urediti odbor vso zadevo pravočasno.

Dalje se je prepiral odbor, da so muogi člani pozabili na dolžnosti, ki jim jih določuje § 7. društvenih pravil.

Tudi ono učiteljsko, ki ni še učlanjeno, opozarja odbor, da so dandanes organizovani vsi stanov. Organizovani so delavci, obrtniki, uradniki in celo milijonarji imajo svoje organizacije, a kako more živeti učiteljsko brez organizacije? Zato opozarja odbor, da „Slovensko učiteljsko društvo v Istri“ ni nikako okrajno učiteljsko društvo, pač pa je društvo za vse slovensko učiteljsko javnih ali zasebnih visokih, srednjih in ljudskih šol ter otroških vrtcev v Istri! A. Urbančič, t. č. predsednik.

### Književnost in umetnost.

**Izvestje I. mestne petrazredne deške ljudske šole,** strokovne nadaljevalne šole za mehansko-tehniške obrti in trpovske gremialne nadaljevalne šole v Ljubljani za šolsko leto 1910—1911. — Na svetlo dal šolski vodja Jakob Dimnik. — Vsebine: 1. Osem-desetletnica cesarjevega rojstva in godu. 2. Kontrolne knjižice. 3. Vzgojna naloga trgov-

skih in obrtnih nadaljevalnih šol. 4. Šolska poročila. — V Ljubljani 1911. — Založilo šolsko vodstvo. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. — Str. 62. — Iz tu navedene vsebine je razvidno, da se to izvestje temeljito razlikuje od drugih takih publikacij, zato pa ima tudi svojo vrednost. Izvestje dobe v roke učenci, iz njega ne spoznajo le sestave in uprave svojega učnega zavoda, nego dobe tudi vpogled v delo in prizadevanje učnega osebja. Zato pa ni izvestje le informativnega, ampak je tudi vzgojnega značaja. In to je pravilno! Naj bi bila temu izvestju po bogati vsebini in lepi obliki vsa druga izvestja enaka!

### Politiški pregled.

\* Cesar je otvoril dne 18. t. m. državni zbor s prestolnim govorom, kjer je pasus tudi o šolstvu, govoreč o vzgojni nalogi ljudske šole. Vbodeče pa se bo morala šolska mladina temeljiteje seznanjati s praktičnimi zahtevami gospodarskega življenja. Iz modernih raziskovanj in učnih metod izvirajo nove potrebe za visoke šole in njih učne osebe. Za ustanovitev italijanske pravne fakultete bo vlada kmalu predložila načrt zakona.

\* Državni poslanci za učiteljsko. V nemškem „Nationalverbandu“ je posl. Pacher izprožil akcijo o rešitvi učiteljskega vprašanja.

### Srednješolski vestnik.

\*\* Odobrena učna knjiga. Naučno ministrstvo je z razpisom z dne 23. junija 1911, št. 24.861, odobrilo prof. Juvančičevo „Učno knjigo francoskega jezika, II. del.“

\*\* Kot hospitantinja v prvi razred slovenske gimnazije v Gorici se je oglasila letos tudi hčerka nadučitelja Merljaka iz Batuj. Izpit je prebila z dobrim uspehom. V lanskem prvem razredu je bila hospitantinja hči ravnatelja Tominskega, ki je končala prvi razred z odliko.

\*\* Na višji realki v Celovcu je bilo letos 424 učencev, in sicer 406 Nemcev, 8 Slovencev, 7 Italijanov, en Čeh, en Poljak in en Oger.

\*\* Matura na c. kr. državni realki v Idriji. Ustne izkušnje so se vršile pod predstvom c. kr. dež. šolskega nadzornika Franciška Hubada od 12. do večerno 14. t. m. K izkušnjam je bilo pripuščeno 20 kandidatov. Od teh je dobil izpričevalo zrelosti z odliko eden, izpričevalo zrelosti 17, dva kandidata pa sta bila reprobirana, in sicer eden na pol leta, eden pa na celo leto.

### Učiteljski konvikt.

Letnino so plačali p. n. tovariši in tovarišice: Simon Gajšek, Fran Vadenal, Friderika Zechner, Ludovik Kokot, Hermina Brašič in Ivan Preželj, vsi iz Dobove pri Brežicah. Anton Stres in Albiua Gerželj, oba iz Cerknega na Goriškem. Hvala!

Darovi. Neimenovan po g. dr. K. Trillerju 10 K; trvdka Gričar & Mejač v Ljubljani 20 K; Fran Zagore iz Belcerkve in tovariši: Kilar, Marok, Lekse, Vozel, Kavčič in Zagore 6 K s pripomnjo:

Skor zastoj smo se peljali za konvikt zato plačali pet kron gospodu Pehaniju za „lon“. V družbo Francel je prišel, še eno krono k tem prišel.

### Kranjske vesti.

—r— Dobrepolskega Štruklja je glasom dopisa v „Slov. Narodu“ z dne 3. junija t. l. na volilnem, od neodvisnega kandidata Iv. Puclja sklicanem shodu (28. maja t. l.) v Dobropoljah župan občine Kompolje, F. Mustar, imenoval nič več in nič manj kot — nesramnega lažnjivca! — To se je zgodilo v prisotnosti najmanj 300 mož volilcev, t. j. očetov otrok, ki so izročeni v direktno ali indirektno poučevanje in vzgojo moža, ki je hudo psovko mirno vtaknil v žep. Vsak drug človek, ki količkaj gleda na svojo osebo čast in si je količkaj v svesti, da je tako očitane neosnovano, bi iskal sodniškega zadoščenja ali vsaj poslal popravek na podlagi znanega § 19., s pomočjo katerega se lahko vsako resnico izpremeni v laž in vsako laž v resnico. A zgodilo se ni niti eno niti drugo, dasi je že potekel postavni rok za vlaganje takih tožb! — Štrukelj je tajnik Slom. Zveze. Tajnik pa je duša društva. In vendar bo s takim moralnim madežem zaznamovana duša lahko nemoteno še nadalje opravljala svoje posle! — Nov dokaz, kake baže značaji dičijo našo Slomškarijo in kakšni ljudje tvorijo dandanes prvo in edino oblast, na katero se pri oddaji služb, podeljevanju nagrad i. t. d. edino opira večina dež. šol. sveta! Škandal!

—r— Okrajna učit. konferenca za okraj Ljubljanska okolica se je vršila v soboto, 15. t. m., v „Mestnem domu“ v Ljubljani pod vodstvom g. c. kr. okr. šol. nadzornika, ravnatelja Fr. Gabrška. Nadzornik je imenoval za svojo namestnico g. Levstikovo. Zapisnikarja sta bila I. Tavželj in Černe. Nadzornikovo poročilo je bilo jedrnato, poučljivo — a vendar predolgo. Trajalo je nad dve in pol ure. Ali bi ne mogel g. nadzornik svojega poročila okrajšati, da bi ne mučil učiteljskega, ki je moralo po trudapolnem delu sedeti v zborovalni dvorani — samo s presledkom pol ure — od 9. ure jutraj do 5. ure popoldne! To ni konferenca, to je morija! Predavatelj sadjarski nadzornik g. Humek je poročal o preuredbi šolskih vrtov, o pravilni vzgoji sadnega drevja, o spravljajanju sadja itd. cele tri ure. Res je, da je bilo njegovo poročilo dobro sestavljeno, da je nasvetoval marsikaj koristnega — a vse to bi bil gospod poročevalec lahko bolj ob kratkem napravil. Videti je bilo, da je prebral mnogo sadjarstvo zadevajajočih knjig in da se je pošteno potrudil zadostiti svoji nalogi. Marsikomu pa ni ugajal nasvet, da naj se otroci ne uče cepljenja v šolski sobi. Ponavljalna šola je v zimskem času. Vsakemu bo jasno, da se naj otroci ponavljalne šole uče cepljenja v šolski sobi, ker je zunaj še sneg. Cepljenje v rokah pa je tudi jako pripravno, urno in nazorno. Priznamo pa, da nas njegovo poročilo res ni dolgočasilo, ker ni bilo suhoparno. Poročevalec Fr. Lavtižar, nadučitelj v Šiški in nadzornik „in spe“, je poročal o podrobnem načrtu za prireditev in priredoslovje in je konferenca njegov elaborat odobrila. — Volitev v stalni odbor je končala s temeljitim porazom Slomškarijev. Dobili so 36—40 glasov, izvoljeni pa po 65—71 glasov. Za to volitev se je zlasti trudil Mihelič, Lavtižar, Ravnihar (deželni poslanec in nasprotnik povišanja učiteljskih plač — katerega je pa skoro vse učiteljsvo ignoriralo) Bajec iz Št. Vida, baje tudi hči g. nadzornika, in druge kapacitete Slomškarije. A ogromna večina učiteljskega je pokazala, da se ne ogreva za Slomškarijo, da ostane zvesta sama sebi in svojim idealom — da ostane značajna! Konferenca učiteljskega Ljubljanske okolice imajo to prednost pred drugimi, da trajajo najdalje — kar pa ni šolstvu niti učiteljsvu v korist. Nekateri Slomškariji so se prav pridno sukali okolo g. nadzornika, da bi bili pohvaljeni ali kaj! Le ne preveč klečeplazenja „prijatelji“! Ste že pri koritih, kar vas je; značajno učiteljsvo pa vas s pomilovanjem — prezira! Za Slomškarijo je Ljubljanska okolica izgubljena!

—r— Gospod nadzornik A. Maier v Ljubljani. Znamenja kažejo, da se je tudi gospoda nadzornika Maierja polotila neke posebne vrste nervoznost, ki jo izkuša pomiriti z neosnovanim zbadanjem naprednega učiteljskega. Izza znane inšpekcije na cesti smo bolnemu gospodu dali mir, upajoč, da bo vračal enako z enakim. Ker pa sedanja znamenja govore drugače, bo treba tudi nam izpremeniti molk v besedo, ker ne maramo nikomur nič dolžni ostati! Bodi torej!

—r— Ženi Seunigova †. Ko se je poslavljalo šolsko leto 1910/11, se je morala posloviti od življenja naša ljubljena koleginja, gđ. Ženi Seunigova. Blaga pokojnica je bila rojena 27. decembra 1889 v Ljubljani. — Zrelostni izpit je prebila 7. julija 1909. — Službovala je kot brezplačna pomožna učiteljica na mestni dekliški osemrazrednici pri sv. Jakobu v Ljubljani. — Spomladi je začela boljinbolj hirati. Dne 11. julija pa jo je Vsemogočni poklical v boljši svet. Blago umrlo so iskreno ljubile kolegine in otroci. Solze, ki so rosile dehteče cvetje na njeni krsti, so bile blesteči biseri ljubezni in vdanosti.

—r— Okrajna učiteljska konferenca za črnomaljski okraj se je vršila dne 5. julija. Konferenci je predsedoval c. kr. nadzornik Josip Turk, ki je imenoval svojim namestnikom Riharda Megušarja iz Podzemlja. — Zapisnikarjem sta bila izvoljena Mara Tavčarjeva in Josip Gorišek. — Konferenco je obiskal tudi c. kr. okr. glavarstva vodja Silvo Domicelj in dr. Josip Mantuani, ravnatelj deželne muzeja. Nadzornik Josip Turk omenja, da zaradi svoje nesrečne bolezni ne poda daljšega referata. Toplo priporoča, naj se pri pouku upoštevajo krajevne razmere in enostavnost pouka. V ponavljalni šoli naj odpade vsak mehanizem ter naj se podava le to, kar je neobhodno potrebno za življenje. — Referati: a) „Kako zbuja šola v Belokranju večje negovanje snage in higijene“ — poročevalka G. Tavčar; b) „Važnost roditeljskih sestankov“ — poročevalca E. Kamenšek in V. Burnik; c) „Varstvo umetnih in zgodovinskih spomenikov“ — poročevalec dr. Josip Mantuani; d) „Narodna obrt in umetnost v Beli Krajini“ — poročevalca Leopoldina Bavdkova in F. Lovšin. Vsi referati so bili z odobravanjem sprejeti. — V knjižnični in stalni odbor so bili izvoljeni vsi prejšnji člani. Sklenilo se je, naj se pouk v ponavljalni šoli prične s 15. oktobrom in konča